

Зі святом нашої звитяги!

Шановні прикордонники! Дорогі ветерани!

Щиро вітаю вас з Днем захисника України – святом, що увібрало багаті й славні козацькі традиції, мужність і героїзм оборонців та визволителів рідної землі.

Символічно, що відзначаємо День захисника України на свято Покрови Пресвятої Богородиці та День Українського козацтва.

Історичну важливість поєднання цих свят визначив Президент України, який зазначив, що це свято не тільки народне і релігійне, а й національне. Воно єднає країну, закликає усіх до згуртованості перед сучасними викликами та загрозами.

І нині, коли на східних теренах нашої держави триває боротьба за незалежність і суверенітет, прикордонники своєю мужністю, професіоналізмом довели, що є гідними спадкоємцями національних бойових традицій і звитяг Українського народу.

Із болем у серці сумуємо та співчуваємо рідним і близьким загиблих героїв. Світла пам'ять про наших бойових побратимів завжди житиме в наших серцях.

Шановні товариші! Щиро дякую усьому особовому складу, ветеранам та сім'ям за підтримку і порозуміння, за самовіддану службу та працю на благо нашої країни.

Бажаю вам, вашим рідним і близьким миру та злагоди, міцного здоров'я, добробуту, щастя, успіхів у почесній справі захисту Батьківщини!

З Днем захисника України!

З повагою

Голова Державної прикордонної служби України
генерал-лейтенант Петро ЦИГИКАЛ

Прикордонник України

№ 37–38 (5579–5580)
13 ЖОВТНЯ 2017 РОКУ

ЗАСНОВАНА У 1943 РОЦІ

ГАЗЕТА ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

України

Тепло оселі гріє душу

До Дня захисника України 80 сімей сумських прикордонників та ветеранів Служби отримали ключі від нових квартир

5 стор.

■ кордон за тиждень

Встановленим порядком оформлено **1,841** млн осіб та **404** тис. транспортних засобів

Затримано за незаконне перетинання кордону **368** осіб, зокрема, **14** незаконних мігрантів

Вилучено **11** одиниць зброї, **4,4** тис. боєприпасів та **22** кг наркотичних засобів

Затримано товарів і вантажів, що незаконно переміщувалися через державний кордон, майже на **6,6** млн гривень

■ коротко
про головне

Розмір аліментів збільшено

Кабінет Міністрів України збільшив мінімальний розмір аліментів на дитину з 30 до 50 відсотків прожиткового мінімуму для відповідного віку. Відтепер згідно з рішенням розмір виплат повинен бути достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини, але не менше 50 відсотків його прожиткового мінімуму. Зазначимо, що він становить у 2017 році для дітей до 6 років – з 1 травня до 30 листопада 1 426 грн, а з 1 грудня – 1 492. Для дітей від 6 до 18 років: з 1 травня по 30 листопада – 1 777 грн, а з 1 грудня – 1 860.

Олена ТАЩИЛІНА

В Україні стартувала пенсійна реформа

У Верховній Раді України підписано Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», яким запроваджується пенсійна реформа. Документом передбачено: оновити розміри пенсій, призначених у минулі роки з урахуванням показника середньої заробітної плати за 2014-й, 2015-й, 2016-й роки (з 764,40 грн.) та із застосуванням величини оцінки одного року страхового стажу у розмірі 1 відсоток. Також поновлено виплати пенсії працюючим пенсіонерам в повному обсязі, зменшено величину оцінки одного року страхового стажу з 1,35 до 1, запроваджено новий порядок виходу на пенсію залежно від наявного страхового стажу. Зміни торкнулися й порядку визначення мінімального розміру пенсії, індексації та перерахунку пенсій. Щороку проводитиметься перерахунок раніше призначених пенсій шляхом збільшення показника середньої заробітної плати, який враховується для обчислення. Зазначений показник з 2021 року збільшується на коефіцієнт, що відповідає 50 відсоткам показника зростання споживчих цін за попередній рік та 50 відсотків показника зростання середньої заробітної плати за три календарні роки, що передують року, в якому проводиться збільшення (в період 2019–2020 років – з урахуванням цих показників за попередній рік). Також із 1 жовтня буде перераховано пенсії, надбавки, підвищення та інші виплати, враховуючи прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, встановлений на 1 грудня 2017 року Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік». Окремо Уряду доручено до 1 листопада нинішнього року подати на розгляд Верховній Раді України законопроект щодо перерахунку пенсій військовослужбовців із урахуванням оновленого грошового забезпечення.

Сергій ПОЛЩУК

■ соціальний захист

Грошове забезпечення: прозоро і надійно

Кабінет Міністрів України прийняв постанову №704 від 30 серпня 2017 року «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу та інших осіб», якою суттєво змінив систему нарахування виплат військовим. Тепер воно стане простішим і прозорішим. У майбутньому і також дозволять переглянути питання пенсій для військових. Проте конкретні суми виплат залежатимуть від прийняття бюджету на наступний рік.

Володимир ПАТОЛА

Традиційно, кількість коштів, яку отримував військовослужбовець щомісяця, визначалася передусім посадовим окладом, вислугою та військовим званням. Проте сьогодні до 85 відсотків грошового забезпечення складають додаткові його види. Постановою скасовано 20 додаткових надбавок та винагород із 36, які існують зараз, і їхня частка 2018 року становитиме до 40 відсотків суми, яка приходить на зарплатну картку. Це дасть змогу кожному військовослужбовцю розуміти, які види грошового забезпечення він отримує і за що.

Документом визначено новий механізм установавання посадових окладів та окладів за військовим званням. Тепер вони залежать від прожиткового мінімуму для працездатних осіб і розміру мінімальної заробітної плати, встановлених законом на 1 січня календарного року.

Відповідно, щорічне збільшення розмірів прожиткового мінімуму (чи за певних умов мінімальної заробітної плати), буде автоматично підвищувати розміри посадових окладів і окладів за військовими званнями.

На прохання кореспондента «ПУ» офіцери сектору організації оплати праці фінансово-економічного департаменту Адміністрації Держприкордонслужби надали інформацію про зміни нового порядку нарахування грошового забезпечення у порівнянні з тим, який існує сьогодні.

Зберігається:

- надбавка за вислугу років;
- надбавка за службу в умовах режимних обмежень;
- надбавка за кваліфікацію;
- премія.

Один раз на рік військовослужбовцям (крім строкової військової служби), як і раніше виплачуватиметься:

- матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань у розмірі, що не перевищує місячного грошового забезпечення;
- допомога для оздоровлення в розмірі місячного грошового забезпечення.

Щомісячна винагорода військовослужбовцям, які виконують завдання у зоні АТО:

- на лінії бойового зіткнення становитиме не менше ніж 10 000 грн;
- в інших місцях проведення АТО – не менше 4 500 гривень.

Замість надбавки за виконання особливо важливих завдань під час проходження служби постановою передбачено надбавку за особливості проходження служби військовослужбовцями в розмірі до 100 відсотків посадового окладу з урахуванням окладу за військовим званням та надбавки за вислугу років.

Введено нові виплати:

- Одноразова грошова допомога військовослужбовцям після укладення першого контракту:
  - особам рядового складу – вісім розмірів прожиткового мінімуму (14096);
  - особам сержантського і старшинського (молодшого начальницького) складу – дев'ять розмірів прожиткового мінімуму (15858);
  - особам офіцерського складу – десять розмірів прожиткового мінімуму (17620).

Прийняття цієї постанови дозволяє вже з 1 січня 2018 року підвищити грошове забез-

печення військовослужбовцям. Утім, конкретний розмір такого підвищення буде залежати від Державного бюджету на 2018-й рік. Також документ дозволить прискорити внесення та прийняття найближчим часом відповідних змін до пенсійного законодавства з метою збільшення розмірів військових пенсій.

Посадовий оклад (грн)		
Зараз		Прогнозований
1400	Начальник прикордонного загону	7190
1125	Начальник відділу прикордонної служби	5500
950	Старший інспектор прикордонної служби	3950
740	Інспектор прикордонної служби 2-ї категорії	3080
645	Інспектор прикордонної служби 3-ї категорії	2820
530	Водій	2560
208	Курсант Національної академії Держприкордонслужби 1-го і 2-го року навчання	620
245	Курсант Національної академії Держприкордонслужби 3-го року навчання	700
281	Курсант Національної академії Держприкордонслужби 4-го і наступних років навчання	790
530	Курсант Навчального центру Держприкордонслужби	2560

■ співпраця

Спільний кордон – спільний контроль

У Кишиневі в рамках робочого візиту відбулася зустріч Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана та Прем'єр-міністра Молдови Павла Філіпа, під час якої підписано Угоду про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів і предметів у спільних пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон.

Андрій ДЕМЧЕНКО

Сторони обговорили декілька аспектів співпраці, а також погодили Дорожню карту українсько-молдовської співпраці на 2018-й рік, яка охоплює весь спектр питань, та підписали низку важливих двосторонніх документів.

Зокрема, відповідно до наданих повноважень Голова Державної прикордонної служби

України Петро Цигикал та начальник Генерального директорату прикордонної поліції МВС Республіки Молдова Фредолін Лекарь підписали Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів і предметів у спільних пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон.

Зазначений документ – частина Плану заходів з організації спільної оперативної охорони державного кордону з державами-членами ЄС – Республікою Польща, Словацькою Республікою, Румунією, Угорщиною, а також із Республікою Молдова. Її проект розроблявся Адміністрацією Держприкордонслужби спільно з Державною фіскальною службою та погоджувався з молдовською Стороною і зацікавленими взаємодіючими органами.

■ мужність

Їх дух і волю не зламати

Напередодні Дня захисника України до Адміністрації Держприкордонслужби були запрошені прикордонники, які дістали поранення під час виконання завдань у районі проведення АТО.

Світлана ДЕЙЧУК

Учасники урочистого зібрання з перших днів збройного конфлікту мужньо протистояли російському агресору. На грудях у багатьох із них – ордени та медалі за військову доблесть, до яких сьогодні додалися нові нагороди.

– Дорогі побратими! Ви, як і інші справжні патріоти, одними з перших постали на захист Батьківщини й дали мужньою відсіч ворогу, чим стримали його просування вглиб території України, – сказав перший заступник Голови Держприкордонслужби генерал-лейтенант Василь Серватюк. – На жаль, війна, що триває на Сході, вже забрала життя 69-ти наших прикордонників. Сьогодні минуло дев'ять днів, як загинули в зоні АТО двоє наших побратимів із Луганського загону – старший прапорщик Дмитро Деде та старшина Сергій Гувір. П'ятеро вояків пропали безвісти, ще 428 – отримали поранення, внаслідок яких 35 бійців втратили або частково втратили працездатність. Ми всі повинні пам'ятати наслідки тривалої російської агресії.

Світлу пам'ять полеглих у боях вартових рубежу присутні у залі вшанували хвилиною мовчання.

Мужність і самовідданість наших бійців – це приклад для тих, хто сьогодні на фронті, адже їхній набутий досвід ведення боїв передається новим поколінням прикордонників і вже врятував не одне життя, а також є безцінним для охоронців кордону, які боронять терени нашої Батьківщини,

– наголосив Василь Серватюк та зазначив, що колишніх прикордонників не буває, і ми завжди готові надати допомогу кожному у складній життєвій ситуації.

Серед присутніх у залі майже 30 учасників АТО були поранені, а деякі отримали інвалідність.

В історію Служби ввійде запеклий бій поблизу села Лисиче, в якому прикордонники здобули бойовий досвід, а старшому сержанту Андрію Луписі ручна граната завдала важкого осколочного ураження.

Старшому прапорщику Володимиру Пучініну в пункті пропуску «Маринівка» довелося витримати справжнє пекло. Протягом тижня ворог скаженів: із двох сторін – Росії та так званої «ДНР» гатили «Гради», БТР-и та міномети. Важкопоранений боєць переніс вісім операцій і донині проходить реабілітацію.

Сержант Ілля Калуцький у червні 2014 року разом із побратимами завадив віроломним планам

диверсійно-розвідувальної групи і в результаті протистояння отримав ушкодження.

Цього дня присутнім прикордонникам, які дістали поранення, Василь Серватюк вручив відзнаки Президента «За участь в антитерористичній операції» та щиро привітав усіх з великим святом Покрови Пресвятої Богородиці й Днем захисника України. А також висловив глибоку подяку учасникам АТО за мужність, звитягу й героїзм і побажав миру, добробуту та подальших звершень в ім'я України.

Наприкінці зустрічі прикордонників-учасників АТО запросили для особистого спілкування з керівництвом відомства. Відтак кожен мав можливість розповісти про те, що його хвилює, а також отримати пораду чи допомогу.

Передсвяткові заходи з ушанування учасників АТО відбулися також і в інших підрозділах Служби й відзнаки Президента отримали понад 250 вартових рубежу. ■

■ гарячі будні

Литовця
«запеленговано»

У пункт пропуску «Утринів» на виїзд з України прибув легковий автомобіль Range Rover, яким керував громадянин Литви. Для перетину рубежу водій обрав «зелений коридор». Однак під час перевірки автівки прикордонники звернули увагу, що водій нервується, тому вирішили провести заходи контролю другої лінії. На охоронців рубежу чекала несподівана знахідка: у багажнику була захована складова частина мобільного автоматичного КХ радіопеленгатора Р-355 «Черемуха-1» 1968 року виробництва. Наразі пристрій передано співробітникам фіскальної служби. Слідчі дії тривають.

Ярослава МЕЛЬНИК

Лісорубів
спіймано

«на гарячому»

Реалізуючи оперативну інформацію, військовослужбовці Південного регіонального управління та Ізмайльського прикордонного загону затримали «на гарячому» трьох громадян України, які здійснювали незаконну вирубку деревини на узбережжі ріки Дунай. Правоохоронці прибули на місце події, коли зловмисники завантажували ліс у вантажівку. Під час перевірки встановлено, що дозвільних документів на право здійснювати вирубку в них не було. Крім того, «зелені кашкети» виявили мотоцикл і вантажний автомобіль ГАЗ-53 із кругляком. Щодо цього факту вартові рубежу повідомили Ренійське відділення Національної поліції. Горі-лісорубів, транспортні засоби та деревину доставлено до відділення поліції для подальших слідчих дій. За порушення прикордонного режиму усіх трьох місцевих жителів притягнуто до адміністративної відповідальності.

Ігор ПЕРЕГНЯК

Арсенал терору

Правоохоронна група у складі прикордонників, представників СБУ та Нацполіції за допомогою службового собаки виявила у населеному пункті Новотроїцьке, що на Донеччині, справжній арсенал. У схроні містилися тротил, 3 протитанкові міни, 4 ручні гранати, понад 4 тисячі патронів різних калібрів, 39 запалів електродетонаторів, 12 детонаторів для протитанкових мін, 4 запали для ручної гранати, 4 капсульні детонатори, одна протитанкова керована ракета, 7 ручних протитанкових гранатометів різних марок та 11 стрілів до них, 3 мінінних підривачі. За попередньою інформацією виявлена зброя повинна була використовуватися для диверсій на території України. Незаконну знахідку передано поліції міста Волноваха.

Дмитро СЛИВНИЙ

■ співпраця

Проект TWINNING: перші здобутки

В Адміністрації Державної прикордонної служби України пройшло IV засідання Керівного комітету проекту TWINNING з метою презентації результатів заходів, проведених протягом кварталу. У ньому взяли участь представники Державної прикордонної та фіскальної служб, Представництва ЄС в Україні, прикордонних відомств Німеччини, Польщі та Литви, а також Національного агентства України з питань державної служби.

Аліна ДАНИЛЮК

– Основним досягненням нашої спільної роботи є встановлення безвізового режиму між Євросоюзом та Україною, – підкреслив перший заступник Голови Служби Василь Серватюк.

Не менш важливим є консенсус щодо створення міжвідомчої робочої групи високого рівня з питань координації інтегрованого управління кордонами як консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України.

Цього результату вдалося досягти завдяки вивченню міжнародних практик та плідному обговоренню з представниками основних суб'єктів інтегрованого управління кордонами й представниками інституцій ЄС в Україні та європейських місій EUAM і EUBAM.

Також опрацьовано проект Інструкції щодо організації оцінювання оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби, яка відповідає Шенгенському законодавству, розроблено курс підготовки експертів і тренерів з цих питань.

У свою чергу учасники засідання Керівного комітету коротко ознайомили присутніх з результатами проекту, презентували фінансовий звіт, обговорили рекомендації щодо реалізації та удосконалення діяльності прикордонного відомства та інтегрованого управління кордонами загалом.

Зокрема, керівник TWINNING-проекту Томас Остеррот підкреслив, що перший компонент «Допомога в моніторингу та оцінці виконання Концепції інтегрованого управління кордонами та плану її реалізації» є базовим для подальшого впровадження кращих європейських практик в українському прикордонному відомстві і саме від його реалізації залежать наступні.

– Основна мета проекту – наблизити Держприкордонслужбу в питаннях інтегрованого управління кордоном, прикордонного контролю та виявлення викрадених транспортних засобів до міжнародних стандартів. Я можу відзначити, що успіху досягнуто, ваше відомство на правильному шляху, – зазначив Томас Остеррот.

На завершення зустрічі Василь Серватюк зауважив, що досягнення є результатом плідної співпраці між експертами ЄС та українськими фахівцями, які значно покращили взаєморозуміння та ефективність роботи. А виконання цільових орієнтирів підтверджує бажання та спроможність нашої Служби до проведення реальних реформ у форматі асоціації з Європейським Союзом. ■

■ гість номера

«Ми не сліпо копіюємо, а раціонально підходимо до відпрацювання натівських стандартів, не забуваючи про власний бойовий досвід»

Збройні Сили нашої держави активно зміцнюються та наближаються до стандартів Північноатлантичного Альянсу. Протягом останнього часу майже на всій території України проходили бойові навчання. Про досягнення військових, плани на перспективу та труднощі в сьогоденній розмові розповість начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України генерал армії України Віктор Муженко.

Спілкувався Вадим КРУТІЙ

– *Пане генерале, останніми тижнями відчувається активна передислокація Збройних Сил України в різних регіонах. Розкажіть, будь ласка, про маневри, які зараз відбуваються, про плани бойової підготовки, що є актуальними, в яких регіонах, що відпрацьовується на даний момент?*

– Протягом усього вересня було проведено комплекси навчань майже на всій території України. Навчання відбувалися на одинадцяти полігонах. Частина заходів у рамках навчань проводилася й поза їх межами.

На першому етапі в період з 1 по 10 вересня відбулися навчання з підрозділами матеріально-технічного забезпечення. Так, органи управління матеріально-технічного забезпечення опрацювали питання створення відповідних угруповань матеріальних баз для розгортання війська.

Протягом 12–15 вересня проведено стратегічні командно-штабні навчання органів військового управління із залученням військ. У них взяли участь приблизно сім тисяч військовослужбовців відповідних частин і підрозділів та орієнтовно п'ять тисяч особового складу оперативних пунктів управління. Військовослужбовці відпрацьовували управління міжвидовими угрупованнями військ на потенційно небезпечних напрямках у різних регіонах України: на півночі, північному сході, сході, південному сході та південному заході, тобто узбережжі Чорного моря і в Бессарабії. Як бачите, навчання відбуваються майже на всій території нашої держави.

Відбулися тренування й із пересування військ на великі відстані різними способами: своїм ходом, залізничним і автомобільним транспортом. Також десантні та механізовані підрозділи відпрацьовували наступальні й оборонні дії. Основна мета цих навчань полягала в тому, щоб військові максимально підвищили свій рівень підготовки, а Збройні Сили України, відповідно, були здатними адекватно реагувати на ті загрози, які на сьогодні існують та прогноуються стосовно України.

– *Розкажіть, будь ласка, про тактичні навчання бригади резерву?*

– Під час проведення навчань ми мали змогу спостерігати за діями новоствореного корпусу резерву. Ще минулого року цей підрозділ існував лише на папері. Нині ж ми бачимо позитивний результат реалізації наших проєктів: військовослужбовці продемонстрували достатній рівень підготовки, а підрозділи, залучені до навчання, – злагодженість дій.

До новоствореного корпусу призвали військовозобов'язаних і резервістів оперативного резерву другої черги, які пройшли підготовку у навчальних центрах, а потім у складі своїх підрозділів – підготовку на полігонах. Загалом – приблизно три тисячі осіб. Нинішні навчання – це завершальний етап злагодження цілої військової частини – такої як бригада.

Крім того, проходять подібні заходи і в інших військових частинах. Усього за вересень відпрацьовано питання призову приблизно десяти тисяч резервістів. Це крім оперативного резерву першої черги і трьох тисяч військовослужбовців другої черги. Усього – 13 тисяч осіб, і цей процес продовжується. Ми ще будемо проводити такі заходи і в жовтні: заплановано ще кілька бригадних навчань. Таким чином цей процес триватиме до кінця нинішнього року. Це все планові заходи, які в тому числі й враховують існуючі загрози, наприклад проведення навчань «Запад – 2017».

– *Вікторе Миколайовичу, зараз в експертному середовищі та ЗМІ активно обговорюється питання переходу на стандарти НАТО та й керівництво Збройних Сил постійно наголошує на цьому. Розкажіть, будь ласка, як відбувається цей процес: ми повністю переходимо на натівські стандарти чи вони будуть частково долучені до певних елементів нашої бойової підготовки?*

– Передусім зазначу, що продовжується підготовка батальйонів, яка розпочалася ще 2015 року за допомогою іноземних фахівців, інструкторів і військовослужбовців Сполучених Штатів Америки, Канади, Великої Британії, Литви, Латвії та Естонії. За основу беруться стандарти НАТО, які уже адаптуються до наших умов з урахуванням набутого нами досвіду проведення бойових дій. До речі, і самі військовослужбовці країн НАТО вносять зміни та корективи у свої програми з урахуванням нашого досвіду. Тобто ми не сліпо копіюємо, а раціонально підходимо до відпрацювання натівських стандартів, не забуваючи про власний бойовий досвід.

Передусім адаптація до процедур НАТО відбувається в органах управління для того, щоб наші війська мали відповідну сумісність, могли діяти в складі коаліційних військ, між-

видових угруповань і взаємодіяти з військовослужбовцями, підрозділами та з'єднаннями інших країн.

Процес переходу на натівські стандарти – інтенсивний і стає все більш масштабнішим. На сьогодні ми вже досягли відповідної сумісності як мінімум тих дев'яти батальйонів, які вже пройшли підготовку. У майбутньому до них долучаться й інші підрозділи, а також військовослужбовці, які проходять навчання у відповідних навчальних центрах, де залучені інструктори з країн наших партнерів. До речі, нещодавно відкрито Відділ імітаційного моделювання на Яворівському полігоні, що дасть нам можливість адаптувати і штабні процедури рівня бригада – батальйон, і відповідні стандарти дій кожного військовослужбовця та комплексні дії підрозділів.

– *Останнім часом у ЗМІ та експертному середовищі сформувалося позитивне інформаційне тло в контексті підвищення бойової готовності та якості підготовки Збройних Сил. Скажіть, будь ласка, що на це вплинуло: проведення навчань, підвищення інтенсивності бойової підготовки, збільшення фінансування чи всі ці чинники разом?*

– Я думаю, що саме комплексний підхід до всіх цих процесів якраз і дає позитивний результат – це і збільшення фінансування, і розуміння керівництвом держави необхідності зміцнювати та збільшувати спроможності Збройних Сил, і, відповідно, сам процес бойового навчання, починаючи індивідуальною підготовкою й закінчуючи колективною. Тобто підготовка кожного окремого військовослужбовця і злагодженість відповідних підрозділів: відділення, взводу, групи, батальйону, військової частини типу бригада і набуття відповідних спроможностей органами військового управління для керування військами, угрупованнями, в тому числі й міжвидовими.

– *Зараз триває процес реформування Збройних Сил України, який супроводжується негативними інформаційними нападами з боку Російської Федерації. Скажіть, будь ласка, як можна протистояти такій формі агресії та які заходи для цього вживаються?*

– На жаль, інформаційне протистояння не припиняється. Ми розуміємо для чого це

робить Російська Федерація, проте не завжди усвідомлюємо мету деяких вітчизняних політичних лідерів і, відповідно, тих засобів масової інформації, які орієнтовані на них, і щодо оцінок відповідних процесів, які проходять в Україні, й конкретно в Збройних Силах. Основний інструмент протистояння таким нападам – це публічність і відкритість для того, щоб суспільство знало, чим займаються силові структури та як відбувається реформування. Ми не приховуємо своїх недоліків. Так, є певні проблеми, ми знаємо про них і вирішуємо, в тому числі за допомогою керівництва держави. До речі, збільшення фінансування – це саме та дієва допомога, яка дасть змогу збільшити спроможність і потужність нашого війська.

– *Вікторе Миколайовичу, експерти сходяться на думці, що геополітичні зміни, на жаль, неминуче супроводжуються військовими конфліктами. Як, на Вашу думку, вдасться нашій державі перемогти в цій війні й що нам у цьому допоможе?*

– Я думаю, що ні в кого не повинно бути сумнівів, що перемога буде за нами. Адже весь український народ ставить собі за мету збереження суверенітету й територіальної цілісності своєї країни. Сподіваюся, нам це однозначно вдасться зробити, як би противник не хотів протилежного результату.

Для перемоги у нас є Збройні Сили, які постійно збільшують свою спроможність і потужність, які користуються довірою свого народу і, відповідно, матеріально забезпечуються, зважаючи на фінансові можливості нашої держави.

– *Пане Головнокомандувачу, скажіть, будь ласка, з якими емоціями Ви зараз приїжджаєте в підрозділи Збройних Сил?*

– Емоції – дуже поганий порадник у таких ситуаціях. Оцінка повинна бути безпристрасною та об'єктивною. Проте зауважу, що емоції, звичайно, позитивні, тому що абсолютна більшість особового складу – це мотивовані люди, які знають, для чого вони займаються своєю справою. Ще раз наголошу: наша основна мета – захист держави, і саме на це спрямована вся підготовка й усі ті процеси, що відбуваються у Збройних Силах, у тому числі реформування та бойові навчання, а також весь інший комплекс заходів, які проводяться для досягнення цієї мети. ■

■ НОВОСІЛЛЯ

Тепло оселі гріє душу

У Сумах 80 сімей військовослужбовців та ветеранів Державної прикордонної служби отримали квартири в новенькому будинку. Привітати новоселів прибули Міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков, Голова Державної прикордонної служби України генерал-лейтенант Петро Цигикал, голова Сумської обласної державної адміністрації Микола Ключко, керівники місцевих органів влади і представники громадськості.

Володимир ПАТОЛА,
фото автора

Здана в експлуатацію тільки перша частина житла – це десятиповерховий будинок на 80 квартир – по 40 однокімнатних і двокімнатних. Їх загальна площа становить майже 5500 квадратних метрів, а загальна вартість будівництва – близько 38 мільйонів гривень. Поряд уже розпочато будівництво другої черги житла – такого ж десятиповерхового будинку. Його планують завершити до кінця наступного року.

У новобудові квартири отримали військовослужбовці управління загону, відділу прикордонної служби «Юнаківка» та 12 військовослужбовців запасу. При цьому 48 прикордонників, які отримали житло, брали участь в антитерористичній операції на сході нашої країни.

Серед новоселів – старший прапорщик Григорій Позняк із дружиною Дарією та сином Богданом. Чоловік виїжджав у бойові відрядження в зону проведення АТО двічі. Нагороджений грамотою Кабінету Міністрів України. Під час одного з бойових зіткнень неподалік пункту пропуску «Успенка» бійцю довелося командувати відділенням на БТР-80. Воїни прийшли на допомогу підрозділу Національної гвардії, атакованому колоною російських терористів, і разом з побратимами протягом дня зуміли знищити більше двадцяти одиниць техніки та за даними, опублікованими в російських ЗМІ, понад 80 бойовиків.

– Сьогодні ми реалізуємо Державну програму повного забезпечення житлом воїнів-прикордонників, армійців, поліцейських, нацгвардійців, представників служби надзвичайних ситуацій. Це всі ті, хто захищає нашу громаду від негараздів і ворогів, – звернувся до присутніх Міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков. – Зараз ця служба не є простою. Не просто вам і не просто всій державі.

Арсен Аваков запропонував вшанувати хвилиною мовчання пам'ять загиблих захисників України.

Він зазначив, що коли виросте ще один будинок, який уже на стадії зведення, – це дасть змогу повністю забезпечити житлом сумських прикордонників. Наступним кроком буде житло для поліцейських і представників служби надзвичайних ситуацій.

– Таким чином ми дбаємо про безпеку Сумської області, – наголосив Міністр внутрішніх справ та подякував захисникам державного рубежу за ратну службу.

Голова Державної прикордонної служби України генерал-лейтенант Петро Цигикал привітав новоселів з отриманням житла і

наголосив, що завдяки підтримці Президента та Уряду України Держприкордонслужба має змогу стабільно, реалізувати відомчу програму забезпечення житлом.

– Ми вчасно ключі від 80 квартир. Цього року Держприкордонслужбі на житло виділено 200 мільйонів гривень. Нам вдалося закласти 11 об'єктів, 5 з яких буде завершено вже цього року. Окрім цих 80, ми плануємо здати ще більше 200 квартир у різних куточках нашої країни. Ми й надалі будемо піклуватися про добробут прикордонників, ветеранів і членів їхніх сімей, – зазначив генерал-лейтенант Петро Цигикал.

– Прикордонники одними з перших відчули на собі, що таке військова агресія тоді, коли терористи сказали, що будуть «розпечатувати границю». На жаль, дуже багато ваших хлопців загинуло, – звернувся до присутніх голова Сумської державної адміністрації Микола Ключко. – Зараз ми відновлюємо соціальну справедливість, оскільки роками у Сумах прикордонники не отримували житло. Те, що ваші родини будуть у власній оселі, у теплі дозволить вам відчувати тепло в своїй душі. Хай це тепло вас зігріває, коли ви будете нести важку, але таку необхідну нашої державі службу. Слава вам, і слава Україні!

Окрім вручення ключів новоселам, цього дня Сумам дісталася ще одна приємна подія. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету й територіальної цілісності України, вірність Військовій присязі, самовідданість і високий професіоналізм кількадесят військовослужбовців Державної прикордонної служби України отримали державні та відомчі нагороди. ■

Нещодавно Окрема комендатура охорони і забезпечення Державної прикордонної служби України відсвяткувала своє 15-річчя. Головною специфікою цього органу є те, що комендатура – це насамперед надійна опора у повсякденній діяльності Адміністрації Служби. Це і організація охорони та пропускного режиму, і матеріальне та технічне забезпечення, і участь у гарнізонних заходах, які відбуваються в столиці.

Їхня щоденна рутинна на перший погляд не кожному помітна, але повірте – вона надзвичайно відповідальна і потрібна.

Аліна ДАНИЛЮК

Підрозділ, наступником якого є ОКОІЗ, сформовано у Києві 1963 року під назвою Комендатура управління військ Червонопрапорного Західного прикордонного округу. З реформуванням прикордонного відомства змінювався й статус: від Комендатури при Державному комітеті у справах охорони державного кордону України, Окремого батальйону охорони і забезпечення Прикордонних військ України і до сучасної військової частини, яка є одним із органів центрального підпорядкування Адміністрації Держприкордонслужби України.

Зважаючи на назву неважко здогадатися, які основні функції покладені на підрозділ. Отже, це і безпосередня охорона Адміністрації Служби, і організація пропускного режиму, і участь у гарнізонних заходах. Крім того, приблизно 20 підрозділів відомства перебувають тут на фінансовому забезпеченні. Також ОКОІЗ здійснює державні закупівлі для забезпечення життєдіяльності Служби.

Забезпечення зустрічей керівництва Держприкордонслужби із різного роду делегаціями та проведення урочистостей – також завдання, які виконує комендатура. Частині регулярно надається честь на своїй базі презентувати прикордонне відомство вищому керівництву держави та іноземним гостям. Тут неодноразово бували Президент України, Прем'єр-міністр та представники іноземних держав.

■ День частини

Точка опори Служби

Окрім того на базі ОКОІЗ відбувається підготовка парадного розрахунку Держприкордонслужби. А це включає в себе повноцінне постачання усіх видів забезпечення, починаючи з харчування, речового майна та закінчуючи транспортуванням парадних батальйонів.

Також варто згадати про комплекс «Пуща-Водиця», призначений для зустрічі офіційних гостей та іноземних делегацій як на відомчому, так і на державному рівні. Мальовнича природа та бездоганна організація – запорука успішних переговорів або робочих зустрічей з партнерами.

З початком військової агресії на Сході 96 військовослужбовців комендатури взяли участь в антитерористичній операції. Особливим героїзмом відзначилися прапорщик Олександр Соломонов та старшина Олександр Кілікевич. Воїни разом із побратимами відбили збройний напад на позиції в районі пункту пропуску «Успенка», що на Донеччині. За бойові успіхи та виявлений героїзм прикордонники неодноразово були нагороджені відомчими і державними нагородами.

За весь період неоголошеної війни комендатура передала на «передній край» понад

700 одиниць техніки. Серед них – броньовані Кугуари, вантажні автомобілі КраЗ як броньовані, так і з монтованим спеціальним обладнанням, броньовані автомобілі WV Amaroк, Ford Ranger, WV T5, вітчизняні автобуси «Богдан», мотоцикли та квадроцикли. Також було поставлено сучасні безпілотні літаючі комплекси, що мають неocenну користь у бойових умовах.

А ще ОКОІЗ займається реалізацією міжнародної технічної допомоги. Так, протягом 2016 року за підтримки Сполучених Штатів Америки отримано 30 переносних тепловізорів, 110 балістичних окулярів, 6 броньованих позашляховиків Hummer, 25 позашляховиків Volkswagen Amaroк, понад 2 800 одиниць спорядження та екіпірування для 10 мобільних прикордонних застав, мобільні комплекси радіаційного контролю, 180 засобів ХБРЯ захисту, 16 переносних приладів виявлення радіації «TSA» та 40 дозиметричних пейджерів. Усього на суму понад 273 мільйони гривень. Від Європейського Союзу минулого року до відомства надійшло 6 мікроавтобусів Volkswagen Transporter, 10 квадроциклів, 4 бездротові сенсорні системи виявлення, 6 480 ізолюючих захисних костюмів, 24 ідентифікатори

радіоактивних ізотопів «Flig», 52 персональних детектори радіації Polimaster та 6 навчальних комплектів детекторів хімічних речовин.

Цього ж року за підтримки Уряду США вітчизняні прикордонники отримали два автомобілі Ford Explorer, 45 засобів радіаційного, хімічного та біологічного захисту, 21 одиницю стаціонарного обладнання радіаційного контролю, комплекти запасних частин для ремонту і обслуговування позашляховиків Hummer, 20 комплектів обладнання для водолазів, 152 предмети спортивного інвентарю та майже 2 500 одиниць спорядження для тренінгів, 668 аптек, 147 засобів паспортного контролю, 2 сканери відбитків пальців і 30 приладів нічного бачення. Через Окрему комендатуру урядом Канади відомству передано більше тисячі комплектів наколінників/налокітників, 500 шоломів, 5 500 одиниць військового спорядження і тисяча аптек першої допомоги на суму понад 13 мільйонів гривень.

Важливе місце в роботі комендатури займає й тилове забезпечення, зокрема постачання в усі підрозділи охорони кордону основних видів продовольства. Так, цього року для охоронців рубежу було доставлено 500 тонн картоплі, 70 тонн цукру, м'яси та рибні консерви, яловичину та морожену рибу. Також ОКОІЗ забезпечує всі кінологічні підрозділи кормом для чотирилапих помічників прикордонників.

Речовим забезпеченням органів охорони держрубежу також займається комендатура. За 2017-й рік поставлено одну тисячу комплектів спеціальної форми одягу, п'ять тисяч пар спеціального взуття та десять тисяч курток.

Не останню роль у роботі частини відіграють і військово-патріотичні заходи для підростаючого покоління, які проводяться на її території. Зокрема, впроваджено щорічний військово-патріотичний захід «Я – патріот України», до якого залучаються учні столичних шкіл. Прикордонники демонструють школярам новітні зразки техніки й екіпірування та розповідають про особливості служби охоронців рубежів. А на базі спортивного комплексу ОКОІЗ діти випробовують себе у різноманітних дисциплінах і військово-прикладних естафетах. Також комендатура постійно надає практичну допомогу волонтерським організаціям і спілкам у проведенні в Києві заходів із залученням молоді.

Неабиякий внесок робить комендатура у вирішення соціально-побутових проблем вартових рубежу. На території частини зведено три житлових будинки та один гуртожиток, де проживає понад 200 сімей прикордонників.

Багато завдань із забезпечення життєдіяльності як Адміністрації Служби, так і відомства загалом лягає на плечі ОКОІЗ. Їхня щоденна рутинна на перший погляд не кожному помітна, але повірте – вона надзвичайно відповідальна і потрібна. ■

■ кращі з кращих

Гострий нюх – потужна зброя

У Кінологічному навчальному центрі на Львівщині обирали найкращих службових собак. Чотирилапий помічник, відданий друг та надійний напарник, традиційно стає для вартового рубежу практично членом родини на довгі роки. Переможених у таких змаганнях немає, адже для кожного його Рекс – єдиний, найкращий, перевірений часом товариш. Однак при визначенні першості судді не знали компромісів, тож і собаки, і їхні інструктори старалися не на страх, а на совість.

Володимир ПАТОЛА

Завдяки відмінному нюху вони уже багато років залишаються незамінними помічниками прикордонників та грозою для контрабандистів. А швидкі лапи, відважний характер і гострі зуби прикордонних псів можуть стати для агресивних порушників чи втікачів серйозним аргументом. Іноді буває, що попередження: «Стій! Пускаю собаку на затримання!», виявляється значно дієвішим аніж: «Стій! Буду стріляти».

– Згідно з нашими керівними документами собака може, так би мовити, записуватися на пенсію після восьмирічного віку. Проте, як свідчить досвід, пес може служити і до 10–12 років, – зазначив начальник циклу кінологічних дисциплін підполковник Дмитро Суржа.

У тому, що прикордонні собаки не дарма їдять свою щоденну пайку, переконують цифри: понад 1250 випадків затримань з початку 2017 року. За минулі дев'ять місяців з допомогою чотирилапих помічників виявлено 236 порушників кордону, майже чверть тонни наркотиків, три сотні одиниць зброї, більш як вісім тисяч боєприпасів та майже 800 тисяч пачок сигарет.

Службових собак використовують не лише на мирних ділянках українського кордону, а й на лінії розмежування на Донбасі. За час військового конфлікту там загинуло двоє кінологів-прикордонників та п'ятеро службових собак.

Роль чотирилапих прикордонників у зоні бойових дій взагалі важко переоцінити. Вони рятують життя, не лише знаходячи міни та боєприпаси. Собаки по-особливому відчують небезпеку і попереджають військових про обстріли.

Готують кінологи і собак для служби на кордоні в Кінологічному навчальному центрі у Великих Мостах на Львівщині – неподалік від кордону з Польщею. Традиційно у цьому закладі визначають найкращих у цій професії. Недавно тут завершився восьмий чемпіонат з дресировання службових собак. У ньому взяли участь 22 кінологи та їхні кудлаті напарники

з усіх регіональних управлінь прикордонного відомства та Кінологічного навчального центру.

Щоб потрапити на відомчу першість, учасникам довелося пройти жорсткий регіональний відбір. Тож у Кінологічний центр з'їхалися кращі з кращих. Деякі з них лише недавно завершили навчання, а деякі мають неабиякий досвід і результати.

Часом порушники використовують у транспортних засобах настільки хитрі схованки, що без службової собаки знайти їх вкрай важко.

– Ховають у дверні обшивки, в багажному відділенні, навіть у запасному колесі. Буває: піднімаєш капот у транспортному засобі, а там просто тютюнові вироби знаходяться, – розповідає інспектор-кінолог Михайло Баран.

Михайло зі своєю кучерявою напарницею Кейсі одного разу навіть викрили порушника, який для перевезення контрабанди переобладнав у своєму авто систему пального. І заповнив сигаретами бензобак:

– Смінь була переобладнана для тютюнових виробів а пальне знаходилося під капотом транспортного засобу у трилітровій канистрі, – зазначає інспектор.

Під час чемпіонату кінологи та їхні напарники мали якнайкраще показати свої професійні вміння. Вони змагалися у ряді прикладних дисциплін: пошук заборонених предметів в автомобілях, багажі, у приміщеннях. Розшукові собаки змагалися в пошуку людини за запаховим слідом і демонстрували навички охорони ділянки місцевості.

Щоб оцінка була об'єктивною, організатори змагань створили для учасників екстремальні умови. Вони не дали можливості службовим собакам адаптуватися до місцевості, звикнути до тутешніх запахів, а відразу ж «із коліс» змусили їх працювати. Так, як це переважно буває й на службі.

– Зазвичай, коли кінолог із собакою прибувають на місце несення служби, вони повинні негайно приступити до виконання завдань. Такі умови створені і під час турніру, – зазначив начальник кінологічного відділу управління прикордонної служби Адміністрації Держприкордонслужби полковник Михайло Вдовенко.

Звичайно, мали місце і часові обмеження. Їх необхідність також виправдана самим життям. Адже законослухняним громадянам не дуже подобається, коли у пункті пропуску кінолог перевіряє їхній багаж надто довго. Тому і на змаганнях прикордонники мають працювати швидко.

– Для нас важливо, щоб собака у найкоротший термін оглянув п'ять машин і виявив необхідну кількість закладок, – прокоментував

умови виконання вправі полковник Михайло Вдовенко.

Крім суто професійних якостей, судді оцінювали також наскільки чемні службові собаки, їх дисциплінованість і слухняність. Попри складні завдання від організаторів, обмежений час та велику відповідальність, учасники змагань показали високі результати. Виявили понад 80 відсотків закладок. Та на те вони й змагання, щоб були переможці та переможені! Третє місце посіла команда Південного регіонального управління. Друге – вибороли представники Східного регіонального управління. Кращою у Службі стала команда кінологів із Північного регіонального управління, співробітники якого охороняють ділянки кордону з Білоруссю, Польщею та Росією.

Утім, для команди переможців марафон не завершився і вони вирушили за кордон, до Кінологічного центру в місті Смаргонь (Республіка Білорусь) щоби представити Держприкордонслужбу України під час змагань на кращого інструктора розшукового собаки.

Варто зазначити: досягнення прикордонної школи нашого відомства вже давно визнані на міжнародному рівні. Про це свідчить, зокрема, й активна співпраця з іноземними колегами.

– Минулого тижня відбулася робоча зустріч представників Держприкордонслужби України та служби охорони кордону при Міністерстві внутрішніх справ Литовської республіки у Вільносі. Обговорювалися питання підготовки та використання кінологів зі службовими собаками. Незадовго до цього представники кінологічної школи міста Бреде Федеральної поліції Федеративної Республіки Німеччина відвідали з ознайомчим візитом Кінологічний навчальний центр Держприкордонслужби, – розповів старший офіцер кінологічного відділу управління прикордонної служби Департаменту охорони державного кордону Адміністрації Держприкордонслужби полковник Олександр Щерблюк. – А наприкінці минулого місяця представники Кінологічного центру нашого відомства провели тренінг з теми «Організація кінологічного забезпечення підрозділів, які здійснюють боротьбу з незаконним оборотом наркотиків» для керівників кінологічних служб країн Центральної Азії в рамках спільного Проекту НАТО-UNODC. Проект спрямований на підготовку спеціалістів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків. Фактично, це вперше, коли не колеги з НАТО проводять тренінги і заняття для нас, а ми самі навчаємо кінологів з інших країн для протидії міжнародній злочинності в рамках проекту Альянсу, – наголосив Олександр Щерблюк. ■

■ пам'ять

Останній дозор

Таким він став для військовослужбовців Держприкордонслужби – старшого прапорщика Дмитра Деде і старшини Сергія Гувіра, які неподалік від кордону з Росією підірвалися на закладеному терористами вибуховому пристрої. Від отриманих ран вони загинули на місці.

Василь КЛИМЕНКО,
Руслан ГРЕХ

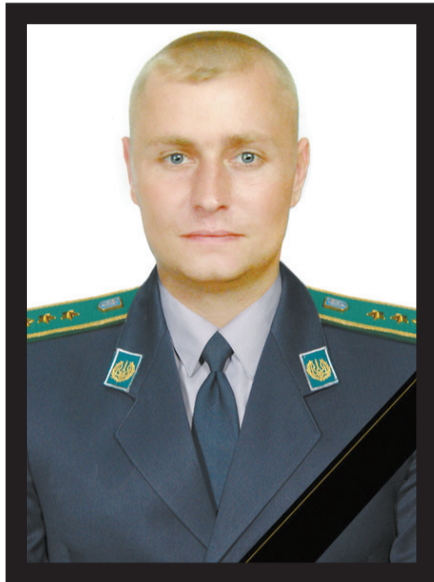
Нелегко розповідати про них, адже біль від втрати побратимів у зелених кашкетів продовжує пекучим вогнем ярити душу. Їхні імена назавжди вкарбувалися в історію відомства охоронців українського державного рубежу, які на сході країни беруть активну участь у захисті її територіальної цілісності. Пам'ять про загиблих героїв стала невід'ємною частиною «біографії» відділу прикордонної служби «Станично-Луганське» Луганського загону, де півтора року служили вони, земляки з Одещини.

Про їхню любов до рідного краю у підрозділі знали всі. На обличчі старшого прапорщика Дмитра Деде, коли він розповідав про свою «малу батьківщину» – село Слизавівка, що у Тарутинському районі, завжди сяяла тепла усмішка. Проте навчатися у середній школі хлопцю довелося у селі Весела Долина, яку й закінчив 2001 року.

Значно молодший від Дмитра старшина Сергій Гувір вважав, що кращого села, ніж рідна йому Крутоярівка ще треба пошукати. Звідси 2011 року рідні та друзі проводжали його на строкову службу.

Відомо, що найбільш успішними стають чоловіки, які ще на початку зрілих літ правильно обирають свою майбутню професію. Дмитро Деде і Сергій Гувір «побачили» себе у військовому строю, обравши, один раніше, другий пізніше, службу з охорони державного рубежу. І не помилилися, бо ж вона припала їм до душі. Тож і були обидва старанними, відповідальними за доручену справу воїнами.

– З ними завжди відчував себе надійно, упевнено і на службі, і в житті нашого підрозділу, – згадує молодший сержант Олександр Корчмарюк. – Дмитро і Сергій були душею нашого колективу, а їхнє ставлення до своїх

Дмитро Деде

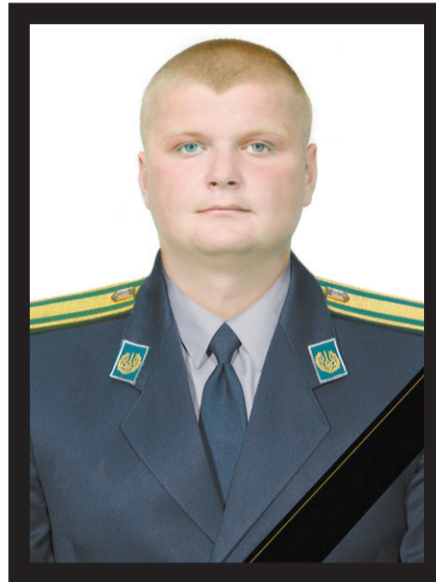
обов'язків слугувало добрим прикладом для інших.

Повчитися у старшого прапорщика Деде і старшини Гувіра менш досвідченим побратимам було чого. Дмитро Васильович після строкової служби розпочав кар'єру військового патрульним дозиметристом на заставі «Підгірне» Білгород-Дністровського загону.

За дванадцять років, подолавши нелегкі шаблі професійного зростання, уже старший прапорщик Дмитро Деде став дільничним інспектором прикордонної служби I категорії відділення дільничних інспекторів прикордонної служби ВПС «Станично-Луганське».

З цього часу вдома його дев'ятирічний син Денис з гордістю перед своїми ровесниками не раз хвалився: «А мій тато в АТО Україну захищає...». Не усвідомлюючи своїм дитячим розумом, що кожного дня їхній із сестричкою Альбіною батько ризикує на службі власним життям.

– Старший прапорщик Деде був справжнім патріотом професії «зелених кашкетів», – не приховуючи хвилювання, згадував сержант Олександр Волков. – У розмовах з нами він, як завжди відвертий, не приховував, що пиша-

Сергій Гувір

ється своєю службою в АТО. А син – батьком, захисником України.

Добру пам'ять залишив по собі у відділах прикордонної служби «Степанівка» і «Старокозаче» на той час молодший інспектор прикордонної служби старшина Сергій Гувір. Півтора року тому, в зоні АТО, у підрозділі «Станично-Луганське» і зійшлися життєві дороги його і старшого за віком земляка-побратима Дмитра Деде.

У новому підрозділі вихованці з Одещини відразу, як мовиться, стали своїми. У службі – надійні, в спілкуванні задушевні, по-товариськи готові прийти на допомогу, розрадити побратима у важкі хвилини.

Їхня душевна відкритість імпонувала всім. Старший прапорщик завжди знаходив час, щоб по мобільному поговорити з сім'єю, дізнатися, як настрої у дружини Марії, що нового у сина-школяра, чи була не захворіла їхня улюблениця чотирирічна Альбінка. «Зустрічі» по телефону з

рідною домівною незмінно закінчувалися одним: «У мене все гаразд, не хвилюйтеся...».

Сергій навпаки, коли телефонував додому, не міг приховати від друзів своїх переживань. У їхньому військовому колективі знали, що старшина Гувір разом із дружиною Анною чекають на свого первістка. Тож коли від Сергія товариші уперше дізналися про його запевнену мрію побачити свою кохану з маленьким сином на руках, вони й самі мимоволі очікували цього свята старшини.

Про них, своїх підлеглих старшого прапорщика Дмитра Деде і старшину Сергія Гувіра, начальник відділу прикордонної служби майор Максим Михальнюк відгукується по-командирськи коротко й стисло: «Таким, як вони, воякам мужнім і сильним духом, можна було довіряти охорону й захист державного кордону на будь-яких його ділянках. Тим більше в зоні АТО».

...«Приїжджайте, не пожалкуєте...». Болісно відгукується у серці слова запрошення тепер уже загиблого старшини Сергія Гувіра. Наприкінці вересневого дня він разом зі старшим прапорщиком Дмитром Деде несли службу неподалік населеного пункту Ільїнка, що за один кілометр від кордону з північним «сусідом». Цей день служби на прикордонній стежці й став їхнім останнім дозором. Замаскована нелюдями міна вогненным смерчем спалахнула майже під ногами військовослужбовців.

«Приїжджайте, не пожалкуєте...» Бойові побратими побували на малій батьківщині Деде Дмитра Васильовича і Гувіра Сергія Івановича, у селах Слизавівка і Підгірне, де поховали героїв. Прибули не в гості, а щоб віддати останні почесні загиблим та морально підтримати їхніх батьків, дружин, дітей, друзів-односельчан.

Наостанок похоронної зустрічі, прощаючись із прикордонниками, дев'ятирічний Денис Деде, розповів, що батько в одній із останніх розмов обіцяв синові купити новенький мобільник, якщо він радуватиме своїми успіхами в школі.

– А я, – ковтаючи гіркі сльози, – запевнив малий, і без айфона буду навчатися гарно, і мамі в усьому допомагатиму. ■

■ сила духу

Висоти Віктора Шинкарука

На його долю випало багато випробувань, після яких життя людей слабких духом інколи змінюється не в кращий бік. Підполковник Віктор Шинкарук, опинившись у далеко не в кращому становищі, не тільки вистояв, не зламався, а своєю життєвою позицією став прикладом для інших.

Мирслав СМОЛЬНИЦЬКИЙ

З юних років, маючи фізично розвинену статуру, хлопець захоплювався плаванням. Продемонструвавши на «стометрівці бра-сом» знаковий результат, Віктор 1999-го року отримав бажане звання кандидата в майстри спорту. Навчаючись у прикордонному виші, майбутній офіцер увесь вільний час віддавав спорту, без якого вже не уявляв свого майбуття.

Коли розпочалися буремні події на Сході країни, що незабаром переросли у бойове протистояння «зелених кашкетів» з проросійськими

сепаратистами, Віктор Шинкарук служив у Луганському загоні начальником фізичної підготовки та спорту. Про штурм штабу їхньої військової частини бойовиками разом з російськими «зеленими чоловічками» Віктор Олександрович згадувати не любить. То були страшні для нього та його побратимів години, коли ціна життя вимірювалася хвилинами. Відбивши вогневі атаки, луганські охоронці рубежу передислокувалися до міста Старобільська.

Сепаратисти з кожним днем нахабніли усе більше, намагаючись витіснити «зеле-

них кашкетів» із місць їхньої дислокації. Одного дня вони обстріляли відділ прикордонної служби «Мілове», що знаходився близько від українсько-російського кордону. До місця події виїхала група офіцерів штабу загону. Серед них був і Віктор Шинкарук. Під час обстеження території несподівано спрацювала ворожа протипіхотна міна.

– Я був ніби далеченько від місця вибуху, – розповідає Віктор Олександрович, – проте один осколок усе-таки наздогнав мене.

Відчаю не було, хоча й розумів, що про омріяні досягнення в спорті треба забути. Проте «дружби» з ним вирішив офіцер не буде втрачати. Підлікувавши поранену ногу, став служити в Чернівецькому загоні. За рік довелося розпрощатися з привітним Буковинським краєм. Йому запропонували викладацьку роботу на кафедрі фізичної підготовки та особистої безпеки в Національній академії Держприкордонслужби.

Віктор Шинкарук погодився відразу, бо спорт уже став для нього не лише особистою справою: набутий досвід і знання відтепер він міг цілеспрямовано передавати іншим курсантам вишу. Адаже фізична загартованість майбутніх офіцерів мала стати важливою складовою їхньої бойової виучки, особливо в зоні АТО.

– Без цього не може бути професійно підготовленого захисника державного рубежу, – наголошує підполковник Віктор Шинкарук. – Нині для мене – це аксіома в роботі з виховання курсантів.

Підполковника Шинкарука було зараховано до складу збірної України з плавання і веслування на тренажерах, що брала участь у цьогорічних «Іграх нескорених» у канадському місті Торонто. З цього турніру українські вояки повернулися, маючи на рахунок 14 медалей. Із них – 8 золотих, 3 срібних і 3 бронзових. Отакі вони, наші хлопці, – скалічені ворогом, але незламні духом! ■

■ юні таланти

«Ми гордимось за вас!»

Автору Ані Трухан 12 років. Вона – донька старшини відділу прикордонної служби «Білолуцьк» Луганського загону прапорщика Романа Трухана. Першу спробу поетично відобразити навколишній світ дівчина зробила близько двох років тому. А нині з-під її пера виходять чудові твори про вартових рубежу.

Руслан ГРЕХ,
Василь КЛИМЕНКО

Усе почалося зі шкільного домашнього завдання, коли вчителька запропонувала своїм учням написати вірш. Прослухавши на другий день поетичний «твір» Ані, однокласники, не приховуючи здивування, відзначили: у неї вийшло це найкраще. Педагог зауважила: «Вона має хист...». З того часу похвала старших та одностайне визнання ровесників сподвигли дівчину за допомогою слова висловлювати власні почуття, переживання, сказати щось своє, притаманне лише їй. А може це є її покликанням.

Відтоді жодне свято у класі чи в колі родини Романа Анатолійовича не відбувалося без читання віршів Ані. А в дні народження друзів вона стала дарувати іменинникам листівки зі своїми віршованими привітаннями. Для своєї молодшої сестрички дівчинка навіть написала дві дитячих казки-оповідання «Мурашина принцеса» та «Казка про теніс».

У школі, де навчається Аня Трухан, її знають як відмінницю та активну учасницю

життя не лише свого класу, а й школи – вона знаходить час і для занять у шкільній театральній студії.

Нинішнього року дванадцятирічна дівчинка була єдиним представником Луганщини на Всеукраїнському читачькому форумі «Книгоманія – 2017». Ставши переможцем конкурсу «Найкращий читач року», Аня отримала диплом та читачький сертифікат наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка. Знайомі та друзі прапорщика Трухана постійно наголошують, що у його сім'ї росте талановита дитина.

Саме любов до тата, до професії його побратимів та до Вітчизни й спонукала Аню

написати вірш, який ми пропонуємо нашим читачам. У ньому, передусім, приваблює ширість авторки, її не по-дитячому доросле розуміння важливості служби «зелених беретів», котрі, як пише вона, «захищають рідну неньку в ліх для нас тепер часи».

Звичайно, кожному у підлітковому віці, отримавши перші позитивні відгуки на свої віршовані творіння, притаманно у далеких мріях бачити себе поетом. Одні досягають своєї мети, інші – ні. Чому?

Тому, що життя багатьох поколінь творчих людей, стверджує: навіть талановиті, або скромніше сказати, люди, які мають зачатки поетичного дару, з часом утверджуються у своїх мріях тільки завдяки наполегливості та щоденній праці над собою. І той, хто поетичним рядком хоче відобразити навколишній світ, «читати» думки оточуючих людей, має своїм особистим «я» просіяти все через власну душу й сказати про це неповторно так, як промовляє серцем мати, уперше тримаючи на руках своє новонароджене дитя.

Як цього навчитися? Відповідь бажаним «дружити» з поетичним словом, як це намагається робити Аня Трухан, може підказати вдумливе ознайомлення з творчістю українських поетів, зокрема таких, як Василь Симоненко, Ліна Костенко, Ганна Чубач та інших. Тим же, хто з дитинства вдихає дух служби охоронців державного рубежу та хоче відобразити її за допомогою поетичного рядка, радимо ознайомитися з творчістю молодого поета-прикордонника Володимира Патоли, його книжкою «Грань». Її стисла образність зримо розкриває душу воїнів – учасників АТО, для яких захист кордону – святий обов'язок.

...А поки що, підтримуючи перші ознаки нахилу до поетичного слова дванадцятирічної школярки, газета друкує її вірш. З надією на подальші успіхи Ані у навчанні та здійсненні її мрії! ■

*На державному кордоні
Стоять сміливі хлопці.
Несуть нелегку службу
І вдень вони й вночі,
Щоб міцно діти спали,
Напхненні люди працювали,
Тож наші прикордонники
Завжди напоготові.*

*У зелених беретах,
Підтягнуті й стрункі,
Мужністю осяяні,
Очей не відвести.
Захисники Вітчизни,
Тримайте завжди «клас»,
А ми ж у навчанні
Не підведемо вас!*

*Краю мій рідний,
В надійних ти руках,
Хай ворог начувається:
Не пройде він у нас.
Українські прикордонники –
Лицарі козацької краси,
Захищають рідну неньку
В ліх для нас часи.*

*Садки Шевченкові вишневі
Щоб розквітали знов,
А почеса ваша служба
Завжди несли любов.
І небо чисте, мирне
Тому, що ви є в нас.
Захисники Вітчизни,
Ми, юні, гордимось за вас!*

Анна ТРУХАН

14 жовтня на свято Покрови Пресвятої Богородиці та День захисника України ми відзначатимемо 75-ту річницю створення Української Повстанської Армії – воїстину народного війська, яке стало одним із найяскравіших прикладів боротьби за незалежність не лише в українській, але й у світовій історії. Більше 15 років ця військова формація вела нерівну боротьбу з окупантами, які приходили на наші землі, героїчно відстоюючи прагнення українського народу до самостійності. Десятки тисяч воїнів УПА віддали своє життя за вільну, соборну, незалежну Україну, в якій ми нині маємо змогу жити. Тож бережімо у наших серцях пам'ять про велич їхнього духу та будьмо гідними нащадками незламних Героїв!

Андрій ГЕРАСИМКІВ

СПОДІВАННЯ ТА РОЗЧАРУВАННЯ

Перша світова війна не виправдала надій українців і не принесла їм вільної держави. Навіть малі народи, як то литовці чи естонці, здобули свою незалежність, а в той же час багатомільйонна українська нація була розділена між Радянським Союзом, Польщею, Чехословаччиною та Румунією. Тож цілком природно, що серед українців панувало розчарування у соціалістичних та ліберальних ідеалах УНР–ЗУНР, яке зумовило переорієнтацію на національні цінності (формування сильної політичної еліти, етнічну солідарність, опору на власні сили тощо). Саме базуючись на цих принципах у 1929 році і була створена Організація Українських Націоналістів (ОУН). Очолити політичну силу полковник армії УНР Євген Коновалець.

Насамперед ОУН спрямувала свою діяльність проти польської влади, що провадила на етнічних українських теренах дискримінаційну політику з елементами етноциду. Так звана «пацифікація», розпочата Польщею у Галичині та Волині в 1930 році, передбачала заборону українських гімназій, закриття православних храмів і культурних осередків, масові арешти інтелігенції, репресії тощо. Українські депутати сейму, щоб не допустити їх до участі у виборах, були поміщені під домашній арешт. Справа дійшла до того, що 1932 року Ліга Націй засудила дії польського уряду стосовно українського населення. Незважаючи на це 1934 року польська влада створює в місті Береза-Каргузька (нині білоруське місто Береза) концентраційний табір для позасудового інтернування супротивників режиму.

Природно, що таке становище значно радикалізувало український рух опору. Зокрема, ОУН організовує численні акції саботажу, політичні вбивства польських урядовців, підпали садиб польських колоністів («осадників») на західноукраїнських землях.

1934 року у числі інших провідних діячів ОУН польською владою заарештовано і засуджено до страти (згодом заміненої на довічне ув'язнення) Степана Бандеру, який вийшов із в'язниці лише у вересні 1939-го.

Доволі негативним було ставлення ОУН і до комуністичного режиму. Насамперед через насильницьку колективізацію та голодомор 1932–33 років. На знак протесту проти дій радянського уряду у Центральній та Східній Україні і щоб привернути увагу світової спільноти до цієї трагедії ОУН організувала 21 жовтня 1933 року замах на консула СРСР

до 75-річчя УПА

Між чотирьох вогнів

у Львові, під час якого загинув начальник канцелярії консульства, комісар ГПУ, повноважний представник Й. Сталіна для контролю над дипломатичними установами СРСР на території Польщі Олексій Майлов.

Москва, вбачаючи в українському націоналістичному русі неабияку загрозу, теж не залишається бездіальною. У 1938 році радянський агент П. Судоплатов вбиває у Роттердамі провідника ОУН Євгена Коновальця, що мало драматичні наслідки для організації, яка з цього часу втратила свою єдність.

З початком Другої світової війни та приходом на західноукраїнські землі червоних «визволителів» у свідомості місцевого населення остаточно зникли всі ілюзії щодо радянської влади. Вже у перші дні більшовицької окупації розпочалися масові арешти української інтелігенції та куркулів – «ворогів народу». Протягом 1939–41 років із Західної України було вивезено майже 1,5 мільйона людей. Багато українських патріотів рятувалося втечею на окуповану німцями територію Холмщини, Підляшшя, Грубешівщини. Назрівав збройний спротив.

Тим часом дедалі очевиднішою ставала неминучість війни між Гітлером і Сталіном. За таких обставин ОУНівські діячі цілком логічно розцінювали це як єдиний шанс для України повернути собі державність. Щоправда, були два різних бачення реалізації цих намірів. Старші провідники українського підпілля – ветерани боротьби 1917–1920 років, які здебільшого здійснювали керівництво організацією з-за кордону, були більш поміркованими і схилилися до тісної співпраці з Третім рейхом. Цю позицію відстоював і наступник Євгена Коновальця, Андрій Мельник. Натомість місцеві ватажки ОУН, які під егідою Степана Бандери безпосередньо керували діяльністю осередків в Україні, відстоювали авторитарні ідеї боротьби за незалежність. Особливо болісно вони сприйняли передачу Гітлером Карпатської України Угорщині. Відтак, ще до того, як Німеччина напала на СРСР, вони прийняли рішення: «на звільнених від московсько-більшовицької окупації частинах української землі, не ждучи на ніщо, ОУН проголосує будову Української Держави, встановлює владу, яка має зорганізувати державне життя в усіх ділянках та керувати ним».

Власне так і сталося. 22 червня 1941 року на територію України розпочала наступ німецька група армій «Південь», у складі якої були охоронні батальйони «Нахтігаль» і «Роланд», сформовані з членів ОУН. Підтримуючи напад німецької армії, у 26 районах Західної України спалахнули повстання проти радянської влади. Німецькі командири доволі охоче користувалися несподіваною підтримкою місцевого населення під час наступів, але на більш високому рівні до повстанців поставилися вороже.

30 червня, за підтримки батальйону «Нахтігаль», без узгодження з німецькою адміністрацією у Львові ОУН(Б) проголосила відновлення Української Самостійної Держави, доручивши формування уряду Ярославові Стецькові. Однак реакція німецької верхівки на цю подію остаточно розвіяла всі ілюзії щодо можливості порозуміння з німецькими «визволителями». Степана Бандеру і Ярослава Стецька було заарештовано і депортовано до Берліна, а звідти – до концентраційного табору Заксенгаузен, де вони перебували до вересня 1944 року. Братів Степана Бандери – Василя та Олексю – було кинуте до концтабору в Освенцімі, де вони загинули 1942 року.

25 листопада 1941 року до всіх низових ланок поліції безпеки і СД було надіслано наказ, у якому вказувалося: «Незаперечно встановлено, що рух Бандери готує повстання у Райхскомісаріаті (Україна), мета якого – створення незалежної України. Всі активісти руху Бандери повинні бути негайно арештовані і після ґрунтового допиту таємно знищені як грабіжники».

ПІД НІМЕЦЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Десятки років комуністична, а згодом і російська пропаганда розповсюджували міфи про співпрацю УПА з нацистським режимом у роки Другої світової війни. Так, дійсно, протягом червня – листопада 1941-го деякі провідники націоналістичних організацій виступали за співпрацю з нацистами, і цього ніхто не приховує. Однак, по-перше, – це ще не була, власне, УПА, адже офіційною датою її створення вважається 14 жовтня 1942 року. А, по-друге, – українці дуже швидко усвідомили: «один чорт – що собака, а що хорт», і почали організовувати супротив німецьким загарбникам.

Першим збройну підпільну діяльність в Україні почав Тарас Бульба-Боровець, який ще 1940 року на Поліссі приступив до формування загонів для боротьби проти радянської адміністрації. Йому вдалося зібрати кілька тисяч бійців і назвати цей підрозділ «Українська повстанська армія – Поліська Січ». Правда, проіснував він недовго. Використавши «бульбівців» у якості поліцейських частин, німці (вочевидь, не збираючись залишати в тилу чужу армію) їх просто розпустили.

До літа 1942 року в Україні діяло вже кілька збройних формувань. Одне з них – Фронт української революції (ФУР) – з'явилося навесні 1942 року на Волині і діяло під егідою ОУН (М), багатьох із якої нацисти стратили в Бабиному Яру. Інші були створені ОУН (Б) у відповідь на вимоги її рядових членів захистити місцеве українське населення Волині й Галичини від німецьких карателів, польських націоналістів, радянських партизанів і звичайних мародерів. У грудні 1942 року один з керівників ОУН (Б) Микола Лебідь розпорядився об'єднати ці розділені загони в повстанську армію і почати партизанську боротьбу.

Якщо не враховувати декілька незначних сутичок і перестрілок, то першим серйозним бойовим хрещенням УПА став напад сотні Г. Перегіняка (псевдо «Довбешка», «Коробка») на районний центр Володимирець у ніч із 7 на 8 лютого 1943 року. Причина атаки лежала на поверхні: на початку лютого німці арештували давнього діяча ОУН на Сарненщині «Діброву» і утримували його в підвалі будинку німецької жандармерії у Володимирці. На той момент у райцентрі основні окупаційні сили склалися з 30 німецьких жандармів, 70 російських козаків (колишніх воїнів Червоної армії) та 80 узбеків (також колишніх радянських солдатів). Попри те, завдяки блискавичності нападу акція вдалася. Під час наскоку було захоплено казарми козаків і приміщення жандармерії. Убито 13 осіб, у тому числі дев'ять козаків і четверо німців (серед них і коменданта жандармерії). Визволено з ув'язнення «Діброву», захоплено 20 карабінів, 65 ковдр і доволі багато амуніції. Втрати сотні становили: один – убитий і двоє поранених.

У лютому 1943 року дії УПА повністю охопили південну Рівненщину, а у березні–квітні

повстанський рух поширився територією центральної та північної частин Волині, а також Ізяславським, Славутським і Шепетівським районами Кам'янець-Подільської області. Протистояння з німцями з кожним днем загострювалося. Було зафіксовано диверсії відділів УПА на залізницю. Удари повстанців по німецькій адміністрації і поліції «зірвали» на Волині набір «остарбайтерів» до Рейху. Нацисти панічно повідомляли, що націоналістичні партизани атакують уже посеред білого дня, нападають на потяги, визволяють людей, підготовлених для вивозу до Німеччини.

Навесні 1943 року у своєму внутрішньому листуванні гітлерівці зазначали, що вони не контролюють на Волині 75 відсотків орних земель і втратили 52 відсотки поставок худоби. Німецький Генеральний комісар Волині та Поділля Шьоне на початку травня 1943 р. наголошував у своєму звіті, що в районах Горохів, Любомиль, Дубно, Луцьк, Кременець, повністю «панують націоналістичні банди» і далі вів: «Те, що тут відбувається, слід розцінювати як повстання». Водночас рейс-комісар Е. Кох, звітуючи до Берліна, писав, що на Волині лишилося тільки два райони, вільні від «банд», а німецька адміністрація повноцінно функціонує лише на півдні Поділля.

Почали виникати навіть цілі повстанські краї, де гітлерівці боялися навіть з'явитися. Один із таких було створено в травні 1943 року на територіях Колківського, Маневецького, Рожницького, Ківерцівського районів. У цих межах українські націоналісти проголосили так звану Колківську республіку. Як відомо, вона проіснувала до жовтня 1943 року й була знищена саме німецькими військами.

Занепокоєний складним становищем окупаційної влади на Волині та Поліссі 5 травня 1943 року в Україну з робочим візитом прибув рейхсміністр окупованих територій Сходу А. Розенберг. На нараді у Рівному йому доповіли, що «українські націоналісти завдають більше труднощів, ніж більшовицькі банди». Рейс-комісар Е. Кох доповів своєму шефові, що «українські націоналістичні банди мають своє суворе й уміле керівництво і подиву гідне озброєння. Треба припустити, що ці банди почали методично збирати зброю і боєприпаси одразу ж після приходу німецького вермахту... Об'єкти, на які нападають банди, – це важливі для доступу в країну і постачання фронту залізниця, шляхи і мости, державні господарства, молочарні, склади зі збіжжям і сіном, а також доступні їм промислові підприємства».

Командир 1-ої Української партизанської дивізії ім. Ковпака П. Вершигора, описуючи це явище, зазначав: «Усе Полісся, за винятком великих комунікацій Сарни – Ковель, Ковель – Брест і Сарни – Луїнець, було повністю вільне від німців, величезна територія від Сарн до Буга була поділена між УПА і з'єднаннями радянських партизанів, виштовхнутих з-за Горині... Західний берег р. Горинь, райони Стиндень, Степань, Домбровиця, район Колки – Рафалівка були в руках УПА, за ними до Стохода – радянські партизани, і від річки Стоход на Захід – повністю націоналістичні райони УПА, партизанами навіть нерозвідані, – якась біла пляма на карті Полісся».

Авторитетний дослідник українського підпілля доктор історичних наук, декан історичного факультету КНУ ім. Т. Шевченка Іван Патриляк наводить наступні цифри: «Протягом липня 1943 року УПА здійснила 295 атак на німецькі опорні пункти, 682 саботажні акції на залізницю, 119 нападів на господарські об'єкти. Наступного місяця активність націоналістів ще посилювалася – 391 напад на німецькі гарнізони, 1034 диверсії на залізницю, 151 атака на підприємства. Влітку 1943-го антинімецька боротьба перекинулася на терени Галичини. Загалом же під час боїв і сутичок з окупантами у червні-вересні 1943 року загинуло 1237 українських повстанців і понад 3 тисячі гітлерівців і їх союзників».

Дії УПА проти німецьких окупантів викликали в українського населення захоплення. Лави повстанців почали швидко попов-

нюватися добровольцями. Крім того, влітку 1943 року до УПА вливається Українська Народна Самооборона, яка діяла в Галичині. Таким чином чисельність війська націоналістів зростає щонайменше до 40 тисяч вояків. У зв'язку з розширенням території діяльності УПА створюється її Головна Команда, за рішенням якої восени 1943 року вводиться посада Головного Командира УПА. Ним стає Роман Шухевич (псевдо Тарас Чупринка).

Німці робили спроби знищити УПА масовими акціями. Наймасштабніша з них – каральна експедиція під керівництвом відомого нацистського борця з партизанами генерала Еріха фон дем Баха-Зелевскі. У його розпорядженні було 10 тисяч поліцаїв і жандармів, 10 батальйонів мотопіхоти (до 7 тисяч чоловік) з артилерією, 50 танків і бронемашин, 27 літаків, угорські частини та 5 бронепоздів. Утім, зачистка провалилася – повстанцям вдалося відступити на Волинське Полісся, а частина здійснила глибокий рейд на територію Житомирщини.

Варто зазначити, що у січні 1944-го, коли радянські війська вже увійшли до Житомира і розпочали Корсунь-Шевченківську насту-

пили скористатися гітлерівці, які доволі успішно проводили політику «поділяй і владарюй». У кожній окупаційній зоні загарбники по-своєму ставилися до різних етносів, які населяли ті землі. Що більшу загрозу вони відчували у проведенні своєї колоніальної політики з боку автохтонного населення того чи іншого регіону, то суворіше до нього ставилися і менше йому дозволяли. Скажімо, у Генерал-губернаторстві, до складу якого входила Галичина та Холмщина, Надсяння, Підляшся і Лемківщина, де споконвіку проживало українське населення, нацисти вирішили зіштовхнути поляків з українцями шляхом переселення.

Так, наприкінці 1942 року німці вирішили створити на Холмщині зразкову німецьку колонію «Гімлерштадт», заселену «райхсдойче» і «фольксдойче», виселивши для цього понад 100 тисяч поляків і українців. До проведення операції залучили допоміжну українську поліцію. Тисячі поляків, виселених взимку зі своїх домів, поповнили лави АК, і згодом усі свої образи та незадоволення перенесли на українців. Причому якщо поляки масово тікали до лісу, то українців німці сві-

спостерігається значне загострення польсько-українських взаємин...».

Про ті самі події політична референтура крайового проводу ОУН в «Огляді суспільно-політичного, господарського та культурного життя на західних українських землях» за весну 1943 р. повідомляла: «Українське населення Холмщини і Підляшся переживає від ряду місяців, а навіть років, страшний терор, як з німецького, так і з польського боків. На терені Замойщини гестапо творить зразкову німецьку колонію і в зв'язку з цим виселило 11 збірних громад повіту. Виселяють і українців, і поляків, причому українців з розумом поселяють у польських господарствах у Грубешівщині. Поляки майже поголівно пішли в ліси і, створивши партизанські банди, почали нищівну акцію, яка спрямована, передусім, проти українського населення...».

Тим часом на Волині, яка увійшла до складу Рейхскомісаріату «Україна», у боротьбі проти активних дій УПА німці почали використовувати шовіністичні польські елементи, надаючи їм у нагороду за це всілякі привілеї у вигляді посад в адміністративному і господарському апараті, безперешкодної торговельної

пальну операцію, Служба безпеки СС (СД) спробувала домовитися з верхівкою УПА про певне перемир'я. Однак, як свідчать німецькі архівні документи, ці перемовини були безрезультатними. Обидві сторони зрозуміли, що не в змозі виконати вимог один одного. Упівці – не нападати на німецькі частини, не вести антинацистську пропаганду серед місцевого населення і припинити терор проти поплічників окупантів. Гітлерівці – не проводити продуктові та каральні операції й не відправляти українців на роботи до Німеччини.

Водночас спонтанні контакти між командирами повстанських загонів і німцями суворо заборонялися. За самочинні переговори з Гестапо було віддано під суд їхнього першого ініціатора – П. Антоноука (псевдо «Сосенко»), якого 7 березня 1944 року за вироком військово-польового суду УПА, розстріляли. З цієї ж причини 15 квітня 1944 року перед сотнею вояків, за вироком суду УПА, був розстріляний і В. Олійник (псевдо «Орел»).

ПРОТИСТОЯННЯ З ПОЛЯКАМИ

Конфлікт УПА та польського підпілля був очевидним. Найбільше партизанське формування поляків Армія Крайова (АК) підпорядковувалося еміграційному уряду Другої Речі Посполитої в Лондоні, який навіть чути не хотів про незалежність України. Та й пересічні поляки у своїй більшості вважали себе повноправними господарями українських земель. Тож такими, м'яко кажучи, напруженими стосунками українців і поляків вирі-

домо поселяли в польських господарствах Грубешівського повіту (саме туди окупаційна влада звозила переселенців). Загони Армії Крайової розцінили це як «співпрацю українців з німцями проти поляків» і в березні 1943 року розпочали акції помсти, які вилилися масовим убивством українців. Польське підпілля на Грубешівщині повністю знищило п'ять українських сіл і розстріляло 2 тисячі українців, ще тисячі перетворилися на біженців. Маса українців потягнулися через ріку Західний Буг на Волинь, перенісши з собою іскру спротиву, що запалила згодом багаття волинської трагедії.

У документації польського підпілля можна віднайти чимало прикладів помсти польських партизанів представникам української національності, які, на думку поляків, у своїй більшості були зацікавлені в проведенні німцями переселенської акції, а тому нібито сприяли їй. Зокрема, у звіті працівників департаменту інформації і преси Делегатури польського емігрантського уряду за період від 15 березня до 15 липня 1943 року з цього приводу повідомлялося так: «Переселення українців із Замойщини на місце поляків у Грубешівський повіт, що проводилося за участю української допоміжної поліції, мало наслідком вбивство польськими боївками голови комітету адвоката Струтинського, його співробітника полковника Войнаровського, у Підляшші – колишнього сенатора Пастернака, а також багатьох українських в'їтів, солтисів, поліцаїв; вбивства не припиняються, а тим часом

діяльності тощо. До поліційних шуцкоманд також набирали в основному поляків, які бачили в українцях лише своїх холопів. А тут, бачте, їм своєї незалежності захотілося! Тож польська поліція брала доволі активну участь у німецьких каральних акціях проти повстанців. Так, лише в районі Здолбунова силами угорських вояків і польської поліції спалено частину сіл Білашів, Стубло, Волиця та інші. У Волиці поліцаї спалили матір одного з командирів УПА «Ворона» – Петра Демчука. Та найбільш нелюдською акцією стала розправа нацистських прихвостнів над жителями невеликого лісового села Святе. Після збройної сутички з повстанцями в урочищі Городище німці, угорці й польські поліцаї загнали всіх упійманих селян до великої клуні й підпалили її. У вогні загинуло 72 людини, серед них і діти. Кількох людей застрелили при спробі тікати, а на поранених кляли солому й палили. Всього 83 жителі Святого прийняли мученицьку смерть 13 квітня 1943 року.

Все це наростало і на середину 1943 року перетворилося на справжні погроми. Німці боялися потикатися у віддалені села і відправляли туди поляків-шуцманів, а ті й раді були старатися. Є дуже багато спогадів очевидців цих подій, які вказують на особливу жорстокість поліцаїв. Коли карателі заходили в село, народ розбігався, а ті доганяли і стріляли. Якщо німець піймав втікача-дитину, то ще міг змилюватися, але, якщо піймав поляка, – то стріляв одразу.

Продовження на 12–13 стор.

Початок на 10–11-й стор.

Якнайкраще позицію нацистів щодо українсько-польських взаємин висловив рейхскомісар України Еріх Кох: «Нам треба домогтися, щоб поляк при зустрічі з українцем хотів його вбити, і щоб українець, побачивши поляка, теж горів бажанням його вбити». Влітку 1943-го практично так і сталося: у багатьох місцевостях українці і поляки почали просто фізично знищувати одне одного.

Спроби керівництва УПА досягти порозуміння з АК і звертання митрополита А. Шептицького успіху не мали. Тож свавілля поляків змусило УПА у липні 1943-го організувати широкомасштабну акцію з деполонізації західноукраїнських земель, метою якої було усунення звідти місцевих поляків. «За 48 годин перебраться за Буг або Сян – інакше смерть!» – такий ультиматум висунула УПА населенню кожного польського селища Волині. А 11 липня відбувся скоординований напад загонів «бандерівців» одночасно на більш ніж сотню польських поселень.

Необхідно додати, що антипольську акцію УПА підтримала частина місцевих українців. Насамперед через земельну політику керівництва ОУН: на Волині відібрану у поляків землю розподіляли поміж українських селян. Поза сумнівом, саме підтримка УПА цивільними, озброєними косами, вилами, сокирами та ножами і надала волинським подіям особливо кривавого характеру.

Після цього командування Армії Крайової організує в польських поселеннях бази самооборони. Однак переважна більшість осередків польського опору не витримали натиску загонів УПА й були знищені. Вистояти вдалося лише чисельним польським базам самооборони (по кілька тисяч осіб) та тим, яким допомагали радянські партизани.

З початком 1944 року польсько-український конфлікт поширюється спершу на Галичину, а згодом далі на захід і південь. 10 березня 1944 року в селі Сагринь, що за 16 кілометрів від нинішнього українсько-польського кордону, відбулася чи не найкривавіша акція зі знищення українського населення польськими бойовиками. Близько 800 бійців Армії Крайової вщент спалили село та закатували до 1200 українців. Серед них 70 відсотків становили жінки та діти. Більшість загинувших перед смертю назвали знущань і тортур.

Після входження Червоної армії на терени Західної України за домовленостями між Польщею і СРСР з вересня 1944 року відбувався обмін населенням. Поляків із Галичини і Волині переселяли в Польщу, а українців із Польщі – в Україну. Щоб прискорити репатріацію українців, які робили це неохоче, польський комуністичний уряд вдався до примусової депортації із застосуванням війська. Тоді загони УПА стали в обороні українських сіл від виселення. Остаточну крапку в українсько-польському збройному протистоянні поставила операція «Вісла».

«ЧЕРВОНІ» ПАРТИЗАНИ

Окремою розповіддю заслуговує боротьба УПА з радянськими партизанами. Коли вони тільки з'явилися на західноукраїнських землях, то воліли не конфліктувати з націоналістами через слабкість своїх позицій у регіоні, відсутність підтримки населення та утримання повстанцями кращих вогневих рубежів, що могло призвести до непотрібних втрат серед особового складу. Але з часом, набравши сил, «червоне» підпілля почало дедалі частіше вступати в протистояння з упівцями.

Тут доцільно звернути увагу на те, що УПА виникла як класичний рух спротиву, а радянські партизани були спеціально створені. За своєю суттю й принципами формування вони являли собою своєрідний «спецназ» силових і каральних органів СРСР. Це не був опір населення загарбникам, це були спеціально створені загони з конкретними завданнями з Центру. Керівництво партизан-

ських загонів призначалося й інструктувалося партійно-державним апаратом та НКВС ще до того, як територія потрапляла під окупацію нацистів. Лише потім загони поповнювалися оточенцями та червоноармійцями, яким вдалося втекти з полону.

Радянські партизани становили небезпеку ще й з огляду на те, що позбавляли «бандерівців» оперативного простору, ставили під загрозу створення повстанських «республік». Добре озброєні, забезпечувані необхідним спорядженням з-за лінії фронту, воюючи ідентичними з УПА тактичними прийомами, вони були грізним і найнебезпечнішим ворогом повстанців.

Перші повстанські операції проти «червоних» партизанів припадають на лютий–березень 1943 року. Головний військовий штаб

детей і жінок. Я вирішив поїти на дипломатические переговоры... Договорились не трогать друг друга».

Слід зазначити, що сам легендарний рейд коваківців Галичиною, де радянських партизанів практично не було, мав насамперед пропагандистську мету. Треба було продемонструвати радянську присутність у Західній Україні, де був традиційно сильний націоналізм. Саме боротьба проти українського націоналізму була одним із завдань радянських партизанів на Волині. За деякими джерелами, радянські загони, що прийшли з півночі, проводили каральні заходи проти українських сіл, які вони вважали недружніми. Відомо, що саме таким чином у вересні–жовтні 1943-го було спалено 60 будинків в районі Висоцького, а 40 сімей – розстріляно. Подібні репресії від-

вання повстанців давало своїм підрозділам чіткі вказівки без боїв переходити радянсько-німецький фронт роздрібними групами (по 100–200 бійців). Таким чином упівці мали змогу продовжувати пропагандистську діяльність серед місцевого населення і здійснювати диверсійну діяльність на території, підконтрольній новому окупантові. Тим більше, що ці намагання мали доволі благодатне поприще: галичани та волинці добре пам'ятали репресії НКВС 1939–1941 років. Тож не дивно, що на початку 1944-го УПА була найчисленнішою за весь період свого існування, налічуючи за різними даними від 50 до 100 тисяч вояків. Натомість, коли радянські польові військомати розпочали мобілізацію місцевої молоді Західної України, до призовних пунктів з'явилося не більше 5 відсо-

Між чотирьох вогнів

УПА розумів, що для успішного розгортання дій відділів необхідно мати стратегічну базу. Найбільш придатним для цього було Полісся, але звідти треба було будь-що вибити партизанів. Саме на Поліссі на теренах Сарненщини, Столина, Володимирця дійшло до перших великих боїв між УПА та радянськими партизанами.

Так 14 червня 1943 року у запеклому бою відділ УПА зіткнувся із сильним загonom парашутистів (це були агенти-професіонали з НКВС) між селами Карпилівка і Ленчин на Рівненщині. Большевицький загін було вщент розгромлено, повстанці захопили штабні документи, багато зброї, амуніції. Наприкінці вересня 1943 року на Волині з'явився партизанський загін О. Федорова. УПА поблизу с. Плевно дала йому бій, який тривав цілий день. У результаті зіткнення полягло близько ста «червоних» партизанів.

Проте були й випадки, коли радянські підпілля мусили домовлятися з УПА про нейтралітет. Деталі одного з таких договорів описав у своєму щоденнику комісар з'єднання під командуванням С. Ковпака М. Руднев: «Нам сьогодні предстоїть задача форсировать Горны, переправ нет, за исключением Яновой Долины, но там немецкий гарнизон... Решили делать наплавной мост через Горны между селами Крчин – Здвиждже, но националисты, человек 500, заняли Здвиждже и заявили, что переправу строить не дадут. Ковпак решил раз так, то дать бой и смести это село, чему я решительно воспротивился; это просто не требуется большого ума, но жертвы с одной и другой стороны, жертвы мирного населения,

бывались и в інших районах. Відділи УПА вступали в бої, щоб обмежити чи не допустити проникнення радянських партизанів. Ці бої особливо розгорнулися в жовтні–листопаді 1943 року, зокрема в лісах Цумані. У цей період УПА провела 47 боїв проти німців і 54 бої проти радянських партизанів.

Проте чи не головною причиною протистояння УПА з радянським підпіллям була «драконівська» за своєю суттю політика останніх щодо селян. «Бандерівці» існували й діяли передусім завдяки підтримці місцевого населення. Тому УПА встановила на підконтрольних територіях упорядковану систему податків, яка дозволяла вижити і селянам, і воякам. Насилля проти українського населення каралося смертю.

«Червоні» партизани ж отримували підтримку з Центру, а все інше, чого їм не вистачало, забирали у місцевого населення. «Мы тот отряд, что берет все подряд», – цитував Петро Вершигора одного з партизанських командирів і зауважував, що там, де діє УПА, «населення живе багатше, бо менше пограбоване».

ЗАКЛЯТИЙ ВОРОГ

У лютому 1944-го театр бойових дій просувався на Західну Україну. І тут неодмінно слід згадати про стереотип, нав'язаний російською пропагандою, буцімто повстанці «стріляли у спину радянським воякам». Насправді усі наявні архівні документи спростовують цей факт. Скоріше навпаки: розуміючи, що вступати у відкрите протистояння з Червоною Армією, яка у десятки разів перевищувала сили УПА, – повне безглуздя, команду-

тків новобранців. Так, у Рівненській області з 66 110 призовників на збірні пункти з'явилося лише 2 620 чоловіків, а у Дрогобицькій з 88 979 – тільки 3 867.

Характерним у протистоянні між комуністичним режимом і підрозділами УПА на той час було й те, що керівництво «бандерівців» дало своїм відділам вказівку влаштувати привітний прийом військам Червоної армії, які займали українські міста й села. Це робилося для того, щоб приспати їхню пильність, а згодом наносити несподівані удари по радянських адміністраціях і тилових базах для поповнення власних запасів зброї та провізії.

Проте як тільки фронт просунувся далі на захід, керівництво УПА віддало наказ про вести низку глибоких рейдів. Групи повстанців здійснили низку диверсій на шосейних і залізничних шляхах між Дубно та Кременцем. У районах на північ від залізничної лінії Ковель – Рівне – Шепетівка відбулися відкриті збройні сутички. Так 29 лютого 1944 року біля села Милятин на Рівненщині загін УПА вчинив напад на колону машин, у якій їхав командувач І Українським фронтом генерал армії М. Ватутін, внаслідок чого той був тяжко поранений і через півтора місяця помер.

У відповідь на смерть Ватутіна НКВС почав широкомасштабні каральні операції проти УПА. Одна з найбільших пройшла в околицях села Гурби, що знаходилося біля межі Рівненської та Тернопільської областей. Там на той час сконцентрувалося до десяти куренів з'єднання УПА-Південь. Загалом сили повстанців не перевищували 3,5 тисячі вояків. У їхньому арсеналі було дві батареї гар-

мат різних систем і кілька мінометних ланок, окремі курені мали на озброєнні протитанкові рушниці. Також до «бандерівців» приєдналося близько 500–1000 осіб із навколишніх сіл Гурби та Антонівці, що шукали захисту від більшовиків.

Проти повстанців радянське командування кинуло п'ять бригад НКВС, авіацію, бронепоезди, 15 легких танків і полк кінноти. Літаки використовувалися для розвідки, аби виявити більші скупчення підрозділів УПА. Разом угруповання налічувало близько 30 000 солдатів.

Важкі бої в околицях Гурб точилися протягом 23–25 квітня 1944 року. Однак спроби енкаведистів оточити і знищити повстанців у кременецьких лісах не увінчалися успіхом. Усім куреням УПА вдалося вирватися з котла, хоча деякі зазнали значних втрат. У зведеннях штабу УПА-Південь йшлося, що втрати ворога у Кременецькій операції склали близько 900 вояків убитими та стільки ж пораненими. Упівцями було здобуто шість кулеметів, два міномети, багато амуніції та мін, знищено чотири танки. Втрати УПА склали 136 бійців убитими. До полону НКВС потрапило близько 100 вояків, здебільшого простих селян, які допомагали повстанцям у цьому бою. Після провалу каральної операції більшовики спалили навколишні села Гурби та Антонівці, а жителів вивезли.

Командування УПА на болісному прикладі цього бою змінило тактику ведення війни. Групам УПА-Захід та УПА-Північ було наказано розподілити свої сили на групи по 2–3 сотні та відступити до Карпат або густіших лісів.

Увесь 1944 рік УПА споруджувала численні сховища (кривки), де ховалися й місцеві жителі. Під землею були розташовані друкарні, шпитали, архіви, склади, казарми. За весь період протистояння з українським підпіллям радянські органи безпеки виявили 28 969 таких схронів. 25 листопада 1944 року влада вирішила всіх близьких родичів повстанців, включаючи неповнолітніх дітей, депортувати до віддалених областей СРСР. До 1953 року було вислано понад 200 тисяч мешканців Західної України. Також щоб підірвати соціальну базу УПА, радянська влада вдавалася до терору і провокацій. Зокрема, створювалися спеціальні групи, що діяли під виглядом УПА. Їх застосовували не лише для знищення повстанців, а й усіляких зну-

щань над місцевими жителями. До кінця 1945 року діяло 150 спецгруп, до складу яких входило близько 1800 осіб.

Після закінчення Другої світової війни керівництво УПА вважало, що зіткнення Заходу і СРСР неминуче, і тому своє основне завдання вбачало в тому, щоб не дати змоги радянській владі швидко закріпитися в західноукраїнському регіоні. На цьому етапі загони УПА тримали під своїм контролем досить значну територію – майже 150 тисяч квадратних кілометрів, на якій намагалися створити альтернативні радянським органам влади національно-державні структури. Активність повстанців була ще досить високою: так, за перше півріччя 1945 року їхні загони здійснили близько 2200 збройних акцій (відплатні акти, диверсії на залізницях та автошляхах, напади на адміністративні та партійні установи тощо). У відповідь сталінський режим провів понад 9 тисяч каральних операцій, під час яких 34 тисячі упівців було вбито і 46 тисяч захоплено в полон. Такі втрати вимагали суттєвої зміни тактики. Спочатку під тиском обставин великі з'єднання поділилися на малі групи, які принципово уникали фронтальних боїв і повернулися до типово партизанських форм боротьби (засідка, напад, саботаж тощо).

Наприкінці 1946 року Українська Головна Визвольна Рада приймає рішення про доко-

рінну реорганізацію УПА, суть якої полягала в демобілізації частини повстанців, відправці певної кількості вояків на Захід і організації підпілля з найбільш підготовлених людей. Керівники різних рівнів підпілля давали вказівки своїм підлеглим змінити форму боротьби, а саме: посилити конспіративність у роботі, зменшити активну бойову діяльність, припинити відкрите поширення націоналістичної літератури та листівок тощо. Розрахунок був на збереження існуючих підпільних ланок, щоб зменшити активність операцій з боку органів НКВС-НКДБ. Також змінилося ставлення до організаторів і керівників колгоспів, комсомольців, членів компартії, яких вже не знищували як політичних ворогів. Навпаки, легальним членам ОУН було рекомендовано вступати до комсомолу, компартії, колгоспів, вищих навчальних закладів, військових училищ, органів НКВС-НКДБ з тим, щоб зберегти на майбутнє надійні кадри і дати їм змогу зайняти відповідне місце в суспільстві.

Загибель командувача УПА Р. Шухевича (5 березня 1950 року) стала своєрідним поворотним пунктом – після цього фактично закінчився організований опір на західноукраїнських землях, хоча окремі невеликі загони УПА та рештки підпілля діяли ще до кінця 50-их років.

Останній бій вояків Української Повстанської Армії відбувся 14 квітня 1960 року на Тернопільщині. Трьом українським повстанцям протистояла ціла оперативна група Тернопільського УКДБ, що налічувала понад 500 вояків. Кадебісти оточили упівців щільним кільцем, і мали наказ схопити підпільників живими. Проте повстанці завзято боронилися, а коли набіг закінчилися Петро Пасічний та Олег Цетнарський застрелилися. Їхня зв'язкова Марія Пальчак теж пустила собі кулю в скроню, але вона застрягла в черепі й жінка залишилася живою. Підпільницю засудили показовим судом до 15-річного ув'язнення.

За офіційними радянськими даними, за увесь час боротьби проти сталінського режиму воїни ОУН-УПА здійснили 14,5 тисячі диверсій і терористичних актів, у яких загинуло 30 676 радянських військовослужбовців, працівників правоохоронних органів та державних установ, місцевих жителів. Втрати УПА (знову ж таки, за радянськими даними) становили 98 846 убитими і 104 990 взятих у полон.

Натомість Служба безпеки України в офіційній довідці про діяльність ОУН-УПА (№113 від 30 липня 1993 року) надає такі дані: «Всього за період 1944–1955 років, як вбачається з архівних матеріалів, у процесі здійснення правоохоронними органами взаємодії з частинами радянської армії і місцевими підрозділами охорони громадського порядку заходів по боротьбі з тероризмом та іншими

антидержавними проявами з боку націоналістів, було вбито 153 262 і заарештовано 103 828 учасників ОУН – УПА та їхніх помічників. При цьому було вилучено один літак, дві бронемашини, 61 артилерійська гармата, 595 мінометів, 77 вогнететів, 358 протитанкових рушниць, 844 станкових і 8 327 ручних кулеметів, близько 26 тисяч автоматів, понад 72 тисячі гвинтівок і 22 тисячі пістолетів, більше 100 тисяч гранат, 80 тисяч мін і снарядів, більше 12 мільйонів патронів. Розшуковано і вилучено більше 100 типографій з друкарською технікою, понад 300 радіопередачів, 18 автомобілів і мотоциклів, виявлено значну кількість складів з продуктами харчування та сховищ націоналістичної літератури».

ФЕНІКС УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ

Створена в день Пресвятої Покрови, Українська Повстанська Армія стала справедливою відповіддю України на репресії сталінського та нацистського режимів, втіленням прагнення нашого народу до свободи й незалежності. Не маючи держави, перебуваючи під окупацією, українці здійснили неможливе – сформували повноцінне боєздатне військо, яке контролювало обширні території й довгі роки протистояло ворогові. Тисячі стрільців і старшин пройшли через криваві жорна війни, тюрем і заслання. Більшість із них прийняла смерть на полях боїв по всій території України. УПА була армією, виплеканою українським народом і яку народ всіляко підтримував, за що й зазнав переслідувань окупантів.

Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів той факт, що збройний спротив німецьким окупантам, польським шовіністам і антирадянська боротьба УПА не були явищем, насамперед згорі. Починаючи повстанський рух знизу, українська громадськість активізувала зусилля патріотів у пошуку можливостей до створення незалежної Української держави. Звичайно, з позиції сучасного обивателя українське підпілля було заздалегідь приреченим: надто вже сильними були тоталітарні системи Третього рейху та СРСР. Ідеологи й вожді цих держав не залишали жодного шансу на створення незалежної України. Нацизм не знаходив для неї місця в арійській моделі « нової Європи », а сталінізм за своєю природою був комуністичною « тюрмою народів », тож не міг відмовитися від ласого шматка, що дістався йому в спадщину від Російської імперії.

Незважаючи на те, що боротьба УПА не завершилася перемогою (та й не могла завершитися за таких умов), вона зробила величезний внесок у розвиток національно-визвольного руху українського народу, показала приклад безпрецедентного героїзму та самопожертви всім народам Європи. Саме спротив вояків УПА наче птах фенікс запалив вогонь у серцях наступних поколінь українців. У цьому їхня головна заслуга й історична роль. ■

ЗА ЩО БОРЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ?

Не за Сталіна,
Ні за Суворова,
Ні за Гітлера
На розум хвсрого.

За Україну,
За безмежну.

Ні від Йоськи, ні від Фріца
Незалежну!

14 жовтня в Україні святкують одразу три свята – Покрови Пресвятої Богородиці, День захисника України та День українського козацтва. Усі ці свята взаємопов'язані, виникли послідовно і є дуже шанованими в Україні.

■ ВИТОКИ

На ратну службу під Святим Покровом

Микола КАБАЧИНСЬКИЙ,
полковник запасу,
доктор історичних наук професор

Історія українських козаків розпочинається наприкінці XV століття. Перша згадка про них належить до 1489 року. Поселяючись в українських степах, займаючись промислами та обробляючи землі, козаки, не маючи ніякого державного захисту, змушені були самостійно захищатися від войовничих сусідів. Щоб порятувати свої родини та зберегти майно, прикордонним поселенцям доводилося братися за зброю, а також створювати спеціальні органи для захисту.

Швидко зрозумівши військові можливості українського козацтва, іноземні державці (українці тоді своєї держави не мали) почали використовувати його у прикордонній службі.

Так, з 1503 року стають відомими черкаські козаки і козацькі загони під командами старост, тобто керівників областей, міст і замків Великого Князівства Литовського (козаки князь-Дмитрія, князь-Ружинського та інших). Вони вже становили нерегулярне військо й уряд організував їх для захисту кордонів від татарських нападників.

1533 року черкаський староста Остап Дашкевич виступив на сеймі в Пйотркові з проектом будівництва на одному з островів Дніпра фортеці та постійного утримання там двох тисяч козаків для того, щоб вони, плаваючи в човнах-чайках по річці, охороняли кордон від татар. Ще кілька сотень кінних призначалися для зв'язку й постачання припасів. З цього проекту нічого не вийшло, у литовського уряду не було коштів і розуміння значимості справи.

Після переходу 1569 року переважної більшості українських територій у правове поле Королівства Польського 1572 року король Сигізмунд II Август видав універсал про формування із запорожців загону в 300 вояків і взяття його на військову службу. Так було покладено початок реєстровому козацькому війську. Одним із головних завдань реєстровців став захист кордонів: «... король звелів їм бути на сторожі проти татар у всій готовності біля дніпровських порогів...». Тому можна вважати, що цей акт поклав початок

організації з українського козацтва офіційної прикордонної варті південно-східних рубіжів Речі Посполитої.

Та найбільше прислужилося козацтво Російській імперії. З 20-их років XVI століття глибоку розвідку до Азова вели козацькі станиці. Їх роз'їзди шукали на шляху татарські авангарди і повідомляли про них прикордонним воеводам, а відомості про набіги, котрі готувалися, вони отримували від черкаських і кінвських козаків.

Керівництво Московії охоче залучало на прикордонну службу українське козацтво, адже власних ресурсів було недостатньо. За твердженнями англійця Д. Флетчера, 1588 року на московських південних рубіжах з 4300 вояків найманої піхоти майже 4000 були українцями.

У XVII столітті Московщина вже в масовому порядку використовує козацтво Гетьманщини, Запорожжя, Слобожанщини для охорони і оборони південних кордонів як найбільш пристосованих і досвідчених військовиків.

Так, уклавши Березневі статті, Богдан Хмельницький автоматично перебрав на себе турботи про південний кордон Московського царства. На кордоні він виставив сторожу. Відомо, що прикордонну лінію охороняли так звані форпостами, що склалися з дерев'яних хат зі стайнями для коней і маяками зі смолених бочок. На укріпленнях прикордонних міст вартувала козацька залага.

За «Трактатом про вічний мир» Московського царства з Річчю Посполитою від 6 травня 1686 року під контроль царя перейшло Запорожжя, але в цей час воно по суті лише формально належало Москві. Зовсім інші відносини запорожців з Росією складаються в період Нової Січі. 1734 року в договорі, підписаному в Лубнах між ними та представниками царського уряду, було зазначено: «...бути вартою кордонів держави російської».

У козацтва Нової Січі створюється спеціальна прикордонна служба. Запорожці виставляють на кордон бекети (польові варті, застави). Уздовж лівого берега Дніпра, від гирла ріки Орелі до гирла ріки Кінські Води, на відстані 10–30 верст, так, щоб з однієї було видно іншу, будуються радуги (форпости). При кожній радугі була стайня і неодмінно 50

козаків. Сигналізаційні та спостережні функції виконували фігури і могили. У випадку необхідності запорожці виставляють карантинні (протичумні) застави та проводять розвідку у Криму.

Прикордонні команди поділялися на водні й суходутні, залежно від того, яку ділянку кордону потрібно охороняти. Причому кордони охоронялися не тільки влітку, відомі й реєстри команд зимової дислокації.

За одним із розкладів 60-их років XVIII століття штат прикордонної варті становив 1 військовий старшина, 6 полковників, 14 полкових старшин, а також 1510 кінних козаків, 320 піших козаків, 69 службовців – усього 1899 осіб з 3168 кіннями.

У XVII столітті втікаючи від експлуатації, воєн, руїн мешканці Правобережжя поселилися на безлюдних землях до самого Дону та заснували багато міст і слобод. З них склалося п'ять Слобідських козацьких полків: Харківський, Охтирський, Сумський, Острогозький та Ізюмський. Московський уряд охоче приймав переселенців, адже з перших днів ті отримували чітку вказівку – боронити кордон від татар.

Основним засобом оборони слугували міста-фортеці. У XVII-XVIII століттях у Слобідській Україні усі полкові та сотенні міста, іноді слободи і навіть деякі панські села були фортецями. У всіх містах знаходилися варті, станичники, дозорні, що стояли на варті у фортеці, біля воріт, на валах, в острожках, біля бродів.

Із міст південних полків посилалися роз'їзди в степ для контролю за татарами. Для них будувалися острожки з вежами-калаурами, які слугували притулками. При острогах будували маяки або піраміди для спостереження та попередження димовими сигналами про небезпеку: «як побачать в степу татар, зараз на маяках підіймається дим вверх, – щоб у полях і на сінокосах усякі люди про татар були освідомлені й утікали б у город».

А надихала на ратні справи українських козаків Свята Покрова, адже для них свято Покрови Пресвятої Богородиці було найбільшим і найзначущим. Пресвяту Богородицю вони вважали своєю заступницею і покровителькою. На Запорожжі в козаків була церква святої Покрови.

Козаки настільки широко шанували й урочисто відзначали свято Покрови, що впродовж століть в Україні воно набуло ще й козацького змісту і отримало другу назву – Козацька Покрова. Таким чином свято Покрови Пресвятої Богородиці стало не тільки народним і релігійним, а й національним.

Українське козацтво впродовж своєї історії під Святим Покровом постійно виконувало завдання з охорони кордонів. Ця функція була притаманна різним козацьким станам. Для перших козаків, які селилися у прикордонні, його охорона була викликана природною необхідністю самооборони. Набрані на службу черкеси, реєстровці охороняли кордони Литви та Польщі. Для того, щоб отримати масток, заробити гроші козаки наймалися в станичну і сторожову службу Московського царства. У Гетьманщині, Запорожжі, Слобожанщині створювалися спеціальні прикордонні структури, які захищали ці українські автономії. Щодо форм і засобів охорони рубіжу, то вони постійно удосконалювалися, створювалися спеціальні структури, що робило козацьку прикордонну охорону більш мобільною і боєздатною, а також давало можливість ефективніше вирішувати завдання укріплення безпеки країни, захисту й охорони кордону.

Утім, така добре озброєна і навчена українська сила викликала суттєві занепокоєння у російських самодержців. Відтак 1775 року Катерина II зруйнувала Запорозьку Січ. До того ж, імператриця намагалася стерти козаків і з пам'яті народної. Оголосивши про їхню ліквідацію, вона додала, що «вживання слова «запорозький козак» розглядатиметься нами як образа Нашої Імператорської Величності».

Проте не вдалося. Вдячна пам'ять народу назавжди зберегла образ тих, хто мужньо і стійко боронив їхню землю від хижого ворога, визволяв з полону і повертав до рідної домівки, не давав знущатися колонізаторам, звияжко боровся і виборов нову українську державність.

Пройшовши через віки поневірянь відроджується й сама козацька спільнота. І вже сучасні українські чоловіки, гордо називаючи себе козаками, стають на боротьбу з новим ворогом – російським агресором. ■

■ на правах реклами

Сучасні вимоги й стандарти у виробництві новітніх стрілецьких технологій

Проблема безпеки життєдіяльності суспільства сьогодні набула неабиякої гостроти та актуальності. В умовах ведення неоголошеної війни, боротьби із терористичними загрозами, нерівномірності суспільного розвитку, значних прогалин у законодавстві та інших негативних чинників відзначається стрімке зростання кількості правопорушень і замахів на життя громадян. Отже від якісного озброєння та спорядження особового складу залежить успішне виконання службово-бойових завдань органами правопорядку. Понад 25 років працює над розробкою і впровадженням у виробництво вітчизняної зброї для співробітників силових структур казенне науково-виробниче об'єднання «ФОРТ» МВС України.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ:

- Виробництво напівавтоматичних пістолетів калібру 9x18 мм, 9x17 мм та 9x19 мм.
  - Виробництво травматичних пістолетів калібру 9 мм P.A. та .45 Rubber.
  - Виробництво службових та мисливських помпових рушниць кал. 12/76 мм.
  - Виробництво штурмових гвинтівок, пістолетів-кулеметів, снайперських гвинтівок, легких кулеметів.
  - Виробництво боєприпасів.
  - Виробництво спецзасобів (наручники, щити протиударні, палки гумові, пристрої для примусової зупинки автотранспорту).
  - Виробництво чохлів та кобур (шкіряних і пластикових) для зброї.
- Озброєння власного виробництва підприємство демонструвало на міжнародних виставках озброєнь: «IDEX», «Зброя та безпека», «KADEX» та інших.
- Понад 600 досвідчених фахівців підприємства шляхом впровадження високих технологій виготовляють стрілецьку зброю, яка застосовується у складних тактичних і кліматичних умовах.

Форт -14ПП

Пістолет «Форт-14ПП» розроблений під потужний патрон кал. 9 mm Luger. Принцип дії пістолета – використання віддачі при короткому ході ствола. «Форт-14ПП» безвідмовно функціонує навіть у найбільш несприятливих умовах. Він може використовуватись у складі тактичного комплексу із пристроєм для зниження рівня звуку пострілу (ПЗРЗП) і тактичним ліхтарем.

Калібр	9 mm Luger	Довжина ствола, не більше, мм	116
Принцип дії	короткий хід ствола	Зусилля спуску, кгс	1,5 - 2,5
Ударно-спусковий механізм	подвійної дії	Місткість магазину	16
Загальна довжина, мм	218	Прицільна дальність, м	25
Висота, мм	140	Швидкострільність, пострілів/хв.	50
Ширина, мм	35	Нарізи	6 канавок
Вага з пустим магазином, кг	0,95		

Форт-17

Пістолет «Форт-17» калібру 9 mm Макаров став сучасною модифікацією пістолета «Форт-12». Полегшена, моноблочна, нероз'ємна рамка, виготовлена з високоякісного полімеру, дозволяє зберегти вогневу міць пістолета при зниженні його маси. В нижній передній частині рамки розміщені елементи кріплення у вигляді планки Пікатіні, на які можна встановити лазерний цілевказівник і тактичний ліхтар. Завдяки змінним затильникам рукоятки можна підібрати форму та розміри рукоятки відповідно до анатомічних особливостей руки стрілка. Пістолет «Форт-17» також випускається під набой 9 mm kurz та передбачає додаткову модифікацію для утримання лівою рукою.

Калібр	9 mm Makarov / 9 mm Kurz	Вага з пустим магазином, не більше, кг	0,68
Принцип дії	вільний затвор	Зусилля спуску, кгс	2,0 - 3,5
Ударно-спусковий механізм	SA / DA	Місткість магазину	15 (9 mm Makarov) / 16 (9 mm Kurz)
Загальна довжина, мм	180	Прицільна дальність, м	25 (9 mm Makarov)
Висота, мм	130		30 (9 mm kurz)
Ширина, мм	33	Практична швидкострільність, пострілів /хв.	40
Довжина ствола, не більше, мм	97	Нарізи	6 канавок

Форт -28

Пістолет «Форт-28» калібру 5,7x28 мм відрізняється від аналогів оригінальністю конструкції, зручністю використання і простотою в обслуговуванні. У конструкції пістолета «Форт-28» присутній індикатор наявності патронів у патроннику ствола.

Калібр	5,7x28 мм	Відхилення середньої точки влучення від контрольної точки (точність) на відстані 25 м, мм	не більше 30
Місткість магазину, патронів	20	Маса пістолета з порожнім магазином, кг	0,70
Довжина ствола пістолета, мм	114±0,5	Маса пістолета зі спорядженим магазином, кг	0,83
Зусилля спуску при попередньо зведеному ударнику	від 15 Н до 35 Н	Спусковий механізм	DAO (тільки самозведення)
Найбільший поперечник розсіювання куль (купчастість) на відстані 25 м, мм	80	Замикання затвора	напіввільний затвор
Габаритні розміри, мм:		Середнє значення швидкості кулі, м/с	600 ± 20
- довжина	200		
- висота	135		
- ширина	33		

Форт-19

«Форт-19» – модифікація пістолета «Форт-14ПП» калібру 9 mm Luger, у конструкції якого застосовуються високоміцні армовані полімери, що значно зменшує вагу виробу без втрати його бойових характеристик.

Калібр	9 mm Luger	Вага з пустим магазином, не більше, кг	0,82
Принцип дії	короткий хід ствола	Зусилля спуску, кгс	1,5 - 2,5
Ударно-спусковий механізм	SA/DA	Місткість магазину	16
Загальна довжина, мм	207	Прицільна дальність, м	25
Висота, мм	139	Практична швидкострільність, пострілів/хв.	50
Ширина, мм	35	Нарізи	6 канавок
Довжина ствола, не більше, мм	112		

Форт -600

Однозарядний гранатомет «Форт-600» калібру 40x46 – це легка, сучасна однозарядна зброя. Ефективна дальність застосування до 400 метрів. Гранатомет «Форт-600» призначений для стрільби бойовими гранатами (осколково-фугасними, фугасними, кумулятивними або іншими бойовими гранатами) з метою ураження живої сили і вогневих засобів противника на відстані від 50 до 400 м або гранатами не смертельної дії (газові, світло-шумові тощо). Приклад даної моделі оснащений прогумованим затильником, який значно амортизує енергію віддачі під час стрільби.

Калібр, мм	40
Експлуатаційний патрон	боєприпаси кал. 40x46 мм не смертельної дії або бойові
Ударно-спусковий механізм	тільки подвійної дії
Габаритні розміри, мм	580x196x54
Довжина зі складеним прикладом, мм	365±5
Довжина ствола, мм	280
Скорострільність, (постр./хв.)	12
Максимальна дальність пострілу, м	400
Мінімальна дальність пострілу, м	50
Зусилля спуску, кгс не більше	5
Вага без гранати, кг	2,2
Тип прикладу	пластиковий складний на сторону

■ ПОГОНИ

від 26 вересня 2017 року №983-ос
підполковник
 по Управлінню внутрішньої та власної безпеки «Захід» Державної прикордонної служби України
 майору ГУМЕНЮКУ Костянтину Миколайовичу

від 2 жовтня 2017 року №1005-ос
полковник
 по Східному регіональному управлінню Державної прикордонної служби України
 підполковнику МОШИХІНУ Олександровичу
Вікторовичу
 підполковнику ШВЕЦЮ Руслану Миколайовичу

■ від щирого серця!

Командування та колектив профспілкової організації Подільського прикордонного загону щиро та сердечно вітають з 10-річним ювілеєм з дня створення Об'єднаної профспілкової організації Держприкордонслужби України її засновницею – ПТИЦЮ Антоніну Миколаївну!

Від щирого серця бажаємо міцного здоров'я, щастя, родинного затишку і благополуччя, всьляких гараздів та наснаги у подоланні перешкод на життєвому шляху!

*Бажаємо миру і світлої долі,
 Запалу, енергії, сили доволі,
 Творчого вогнику, віри й наснаги,
 Щедрості серця, людської поваги!*

Нехай цей пам'ятний день дасть ще один імпульс творчих сил і натхнення для успішної реалізації всіх Ваших прагнень і задумів у розбудові профспілкового руху та активну позицію по забезпеченню захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів працівників!

Рада ветеранів громадської організації «Чернівецьке об'єднання ветеранів-прикордонників України» вітає з нагоди золотих весіль родини ветеранів Чернівецького прикордонного загону – підполковника у відставці **МАЛИШЕВА Івана Тимофійовича** та майора у відставці **КУЧАЛЬСЬКОГО Миколу Петровича**.

*Шановні Іван Тимофійович
 та Ольга Василівна Малишеви!*

Рада ветеранів Громадської організації «Чернівецьке об'єднання ветеранів-

■ цей день в історії

1307 — За наказом короля Філіпа IV Красивого були одночасно арештовані всі французькі тамплієри. З цієї дати походить забобон про п'ятницю, 13.

1582 — В Італії та інших католицьких країнах Юліанський календар (старий стиль) замінено на Григоріанський (новий стиль).

1871 — у Києві відкрилася Колегія Павла Галагана.

1875 — Відкрито Чернівецький університет.
 1884 — Гринвіч затверджений як місце проходження нульового меридіана.

1894 — У Пенсильванії (США) засновано Український народний союз.

1919 — Більшовики на один день захопили Київ.

1937 — Органи НКВС заарештували українського і російського революціонера, керівника штурму Зимового палацу В. Антонова-Овсієнка.

1941 — Радянські війська здали Запоріжжя.

1947 — ЦК КП(б)У ухвалив рішення про створення семи спеціальних оперативних

підполковник
 по Головному центру оперативно-технічних заходів ДПСУ
 майору **БЕЗВЕРБНОМУ Євгену Андрійовичу**
підполковник юстиції
 по Навчальному центру молодших спеціалістів ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота
 майору юстиції **БРАГІНЦЮ Сергію Григоровичу**

від 4 жовтня 2017 року №1013-ос
полковник
 по Східному РУ ДПСУ
 підполковнику **ЦИМБАЛУ Роману Володимировичу**
Управління кадрового менеджменту АДПСУ

прикордонників України» вітає вас із чудовим ювілеєм – золотим весіллям. Мало хто може похвалитися тим, що дійшов до цієї позначки. Ви зуміли зберегти любов і прихильність один до одного, бо півстоліття прожили в любові та злагоді. Хоча життєвий шлях не був легким й довелося подолати багато труднощів. Проте зберегли свої почуття у всіх випробуваннях, виростили дітей гідними людьми, ділилися з іншими життєвим досвідом і допомагали тим, хто просив допомоги!

Бажаємо вам щастя, здоров'я на довгі роки. Нехай кожен день вашого життя буде світлим і радісним. Залишайтеся такими ж люблячими й надалі!

*Шановні Микола Петрович
 та Лідія Миколаївна Кучальські!*

Минуло вже 50 років, як ви тримаєте один одного за руки! Вже півстоліття удвох зустрічаєте світанки і проводжаєте заходи сонця. Змінюються дні, тижні, місяці, роки, десятиліття, тільки ваша любов – незмінна. Вона – як якір не лише для вас, але й для ваших дітей і онуків. Ви бачили, як у кожного з вас сивіло волосся, а на обличчі з'являлися нові зморшки, але це породжувало лише більше ніжності один до одного. Ви разом плакали і сміялися, хворіли і одужували. Тож нехай тепер ваше сімейне життя перетвориться в тиху гавань великого кохання!

Бажаємо вам щастя, здоров'я на довгі роки. Нехай кожен день життя буде світлим і радісним. Залишайтеся такими ж люблячими й надалі!

груп НКВД для ліквідації керівників – членів Центрального і крайового проводів ОУН.

1948 — Завершено будівництво газопроводу Дашава–Київ.

1957 — В СРСР здійснено запуск першого у світі штучного супутника Землі. В 1967 Міжнародною федерацією астронавтики цю дату проголошено Днем початку космічної ери людства.

1964 — Президія ЦК КПРС терміново викликала М. Хрущова з Чорного моря для його відставки.

1965 — В СРСР запроваджено Державний знак якості.

1996 — У Криму створено Південноукраїнський економічний союз.

Народились
 1822 — Лев Ценковський, український ботанік, протозоолог й бактеріолог.

1872 — Сергій Солнцев, російський і український економіст.

1923 — Михайло Сікорський, український історик; почесний директор заповідника «Перяслав», Герой України.

■ фотофакт

Напередодні свята Покрови Пресвятої Богородиці та у рамках презентації книги «Київський козацький полк ім. Т. Шевченка в АТО» від імені Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета церковні нагороди отримали військовослужбовці – учасники козацької організації, які проходять службу у лавах Держприкордонслужби в районі міста Волноваха. За героїзм, виявлений

під час захисту рідної землі від російського агресора, медалі «За жертвовність та любов до України» удостоїлися молодший сержант Олексій Ластович, старші прапорщики Євген Діденко та Володимир Тодоренко. Привітати мужніх воїнів прийшли представники духовенства та прикордонного відомства.

Валерій ОЛІЙНИК

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

XIV МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

10-13 ЖОВТНЯ 2017

Україна, м. Київ

Міжнародний виставковий центр

Генеральний інформаційний партнер

Генеральний медіа-партнер

Технічний партнер

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
 Україна, м. Київ, Броварський проспект, 15
М станція метро «Лівобережна»

+38 (044) 201-11-63
 ✉ zbroya@iec-expo.com.ua
 www.iec-expo.com.ua, www.mvc-ukr.com, www.tech-expo.com.ua

Засновник:
 Адміністрація Державної прикордонної служби України

Свідцтво про реєстрацію:
 КВ № 8071 (28.10.2003 р.)
Передплатний індекс:
61023

Видається з липня 1943 року

Головний редактор
 Костянтин ПЯСЕЦЬКИЙ

Заступник
 головного редактора
 Андрій ГЕРАСИМКИВ

Черговий по номеру
 Володимир ПАТОЛА

Тижневик надруковано у друкарні ТОВ «Мега-Поліграф»
 Адреса: м. Київ, вул. М. Вовчка, 12/14. Тел.: 581-68-15
Замовлення: 54574
Наклад: 5000 прим.

З питань розміщення реклами звертатися у відділ медіа-проектів та договірної роботи Інформагентства Держприкордонслужби України за тел.: (044) 239-84-75

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій, а рекламної інформації – рекламодавець. Редакція не листується з читачами. Редакція може не поділяти точку зору автора. Рукописи не повертаються і не рецензуються. Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. При використанні наших публікацій посилання на газету обов'язкове.

Наша адреса:
 02099, м. Київ, вул. Ялтінська, 11

Тел./факс:
 566-43-30 (багатоканальний)
 527-66-73, 239-85-77

E-mail: redactor@dpsu.gov.ua
 kordo@ukr.net